

ZONDAG 3.

Deze Zondag verklaart ons de oorzaak en grootte van 's mensen ellende en verdorvenheid.

's Mensen ellende bestaat in twee delen, ten eerste in de zonde en verdorvenheid, ten tweede in de straf der zonde. Beide wordt dit uit de Wet van God gekend, zoals in de vorige Zondagsafdeling verklaard is. Om nu deze ellende nog beter te (leren) kennen, wordt in deze Zondag verder geleerd:

1. Vanwaar 's mensen verdorvenheid (welke het eerste deel van zijn ellende is) voortkwam; n.l. dat hij in deze ellende geraakt is, niet door de schuld van een ander, maar van hemzelf;
2. hoe groot deze verdorvenheid is. Het eerste stuk wordt onderwezen in vraag 6 en 7; het tweede in vraag 8.

Vraag 6: *Heeft dan God de mens also boos en verkeerd geschapen?*

Antwoord: *Neen Hij a), maar God heeft de mens goed en naar Zijn evenbeeld geschapen b), dat is in ware gerechtigheid en heiligheid; opdat hij God zijn Schepper recht zou kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige zaligheid leven zou, om Hem te loven en te prijzen c).*

- a. Gen. 1 : 31, Deut. 32 : 4.
- b. Gen. 4 ; 26v., Pred. 7 : 29.
- c. Kol. 3 : 9v. Ef. 4 : 24, 2 Kor. 3 : 18.

Verklaring van Vraag 6.

Nadat aangetoond is, dat de menselijke natuur aan de zonde onderworpen is, wordt er nu gevraagd, of zij door God zo geschapen is; en zo niet, hoedanig zij dan geschapen is, en waaruit de zonde in de mens haar oorsprong heeft.

Daartoe dient men kennis te hebben:

1. van 's mensen schepping: hoedanig die is;
2. Van het beeld Gods in de mens.

Daarbij wordt dan uiteengezet 's mensen geluksstaat vóór de val en vóór de zonde, d.w.z. toen hij nog in zijn onschuld verkeerde.

En dan behoort hier een vergelijking te worden gemaakt van de heerlijkheid, waarin wij geschapen zijn, mét de ellende, waarin wij vervallen zijn; opdat de oorsprong van onze ellende ontdekt kan worden, en God van (alle) beschuldiging vrij blijve; en opdat haar grootte des te beter openbaar worde. Want naarmate de heerlijkheid waarin wij geschapen werden, de rampzalige staat waartoe Wij vervielen, en de gelukzalige staat, waarin wij -- dank zij de verlossing -- teruggebracht zijn, te klaarder, gekend wordt, des te meer zal de weldaad van onze verlossing hooggeschat worden.

1. *Over 's mensen schepping.*

A. Hóe de mens door God geschapen is.

Deze vraag komt daarom aan de orde,

1. Opdat men zou weten, dat God geen oorzaak der zonde is.
2. Opdat wij zouden verstaan, uit welk een grote heerlijkheid wij gevallen zijn in

een diepe afgrond van ellende; en tevens mogen bekennen Gods weldadigheid die ons uit genade daaruit trekt en verlost.

3. Opdat wij zouden belijden onze ondankbaarheid voor de ontvangen weldaden en onze onwaardigheid om die te ontvangen, des te beter mogen kennen.

4. Om des te vuriger te begeren naar, en in Christus te zoeken: de wederoprichting van onze vroegere heerlijkheid en gelukzaligheid.

5. Om aan God onze schuldige plicht van dankzegging voor het herstel in onze vroegere staat, des te beter te kunnen bewijzen.

Hoedanig nu de mens door God in den beginne geschapen is, wordt in antwoord 6 aangegeven, waarin geleerd wordt, „dat God de mens goed en naar Zijn evenbeeld geschapen heeft”, enz. Dit zullen wij iets breedvoeriger uit leggen.

De mens, die door God op de zesde scheppingsdag is voortgebracht, volgens Gen. 1 en 2, is naar het lichaam uit de aarde; en hij was onsterfelijk, indien hij in de gerechtigheid (staande) gebleven, doch sterfelijk, nu hij daarvan afgeweken was. Want de dood is alleen een gevolg van de zonde, Rom. 5.

Naar de ziel is hij uit het niet; hij was, als redelijk schepsel, geestelijk en onsterfelijk, Gen. 2 : 7: „En de HEERE God had in zijn neusgaten geblazen den adem des levens; also werd de mens tot een levende ziel.” God heeft - bij de schepping - de ziel met het lichaam op het nauwst verenigd, opdat de ziel mét het lichaam één persoon en zelfstandigheid worden zou, en zulke innerlijke en uitwendige werkingen in en met het lichaam zou oefenen, als aan de menselijke natuur eigen zijn. Dit geschiedt enerzijds door (middel van) het lichaam als een instrument, en anderzijds zónder het instrument van het lichaam, enz. En zo brengt hij rechtvaardige, heilige en Gode welbehaaglijke werkingen voort.

Ook is hij geschapen naar het beeld Gods, dat wil zeggen: volkomen goed, wijs, rechtvaardig, heilig, gelukzalig en een heer over alle schepselen. Hierover zal dadelijk echter breder gehandeld worden.

B. Waarom of waartoe de mens geschapen is.

Hierop antwoordt de Catechismus, als hij zegt: *„Opdat hij God, zijn Schepper, recht zou kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige zaligheid leven zou, om Hem te loven en te prijzen.”*

Het meest bijzondere doel, dat God met Zijn schepping vóórhad, is de eer en grootmaking van Zijn Naam. Want daartoe heeft Hij de redelijke schepselen geschapen, opdat Hij door hen gekend en in eeuwigheid zou worden grootgemaakt, d.w.z. opdat zij de Heere zouden belijden, verheerlijken, prijzen, dankzeggen en alle liefde en gehoorzaamheid toedragen, zowel ten opzichte van Hem, alsook jegens de naaste; welke grootmaking van God dit alles in zich bevat.

Tegenwerping: Men leest er ook van, dat de hemel, de aarde en alle andere redeloze schepselen God prijzen; dus was het niet nodig, dat de redelijke schepselen tot dat doel geschapen werden, omdat die verheerlijking van God toch wel vanzelf gevolgd zou zijn.

Antwoord: Deze (redeloze schepselen) prijzen God, niet omdat ze Hem kennen en grootmaken, maar ze vormen a.h.w. de stof, die de redelijke schepse/en gebruiken om God daardoor te prijzen. Want wanneer zij deze aanschouwen, merken ze daarin klaar en krachtig Zijn wijsheid, macht en goedheid op, Rom. 1 : 29. Daarom moesten er ook met verstand begaafde schepselen zijn, die de orde der natuur konden aanschouwen. Want als die door de redeloze schepselen gekend werd, dan zou God het doel, dat Hij met Zijn schepping beoogde, moeten missen, omdat het redeloze schepsel zonder rede God niet prijzen kan; d.w.z., dat het

redeloze zonder het met de rede begaafde geen oorzaak daartoe zijn kan. En daaruit trekken wij dus de conclusie, dat het een oneigenlijke preekwijze is, wanneer men onredelijke of levenloze schepselen als personen aanspreekt, zoals David doet, Ps. 148 : 4 en 7-9.

Bij dit bijzondere doel komen nog andere, als onafscheidelijk eraan verbonden, zoals „opdat men God kenne.” Want wie men niet kent, kan men niet liefhebben of prijzen. Welnu, God te kennen en te prijzen, is elk redelijk schepsel verplicht; en daaraan is het eeuwige leven verbonden, Joh. 17 : 3. Hiertoe dient ook Paulus' vermaning, als hij het heeft over het herstel van Gods beeld, Kol. 3 : 10. Deze kennis van God baart liefde, bestaande in een oprechte gehoorzaamheid aan God, hun Weldoener, Die hen in het bezit van de wereld gesteld had. Tot beproeving van deze liefde en gehoorzaamheid diende de „boom der kennis des goeds en des kwaads”, ten einde het eerste mensenpaar, dóór hun gehoorzaamheid aan Gods gebod, er blijk van zou geven, dat zij zich gewillig aan Hem wilden onderwerpen.

Het derde doeleinde is de gelukzaligheid, die bestaat uit een gemeenschap met God en een deelhebben aan alle hemelse goederen, waarvan de „boom des levens” aan Adam tot een teken gegeven was. Zodra had hij echter Gods gebod niet overtreden, of hij werd van al die voorrechten en heerlijkheid beroofd.

Tegenwerping: Maar al deze dingen, te weten kennis, verheerlijking en het genieten van God, zijn eigenschappen en condities, waarmee en waarin God de mens geschapen heeft, d.w.z. dat ze een gedeelte van het beeld Gods en van het wezen van de mens uitmaken; en daarom is dit niet het doel en oogmerk van de schepping. Ze behoort veeleer tot de eerste vraag, n.l. hóe de mens door God geschapen is; en dus niet tot deze vraag, waartoe de mens door God geschapen is.

Antwoord: Dit behoort bij beide vragen. Want zij zijn allebei een deel van 's mensen wezen in zijn eerste (= oorspronkelijke) staat, én ook van het doel, waartoe de mens geschapen is. Want God schiep de mens, opdat hij, waarachtig gelukkig zijnde, Hem recht zou kennen en prijzen. Toch neemt dit niet weg, dat God hem ook met die bedoeling voortgebracht heeft, opdat Hij Zichzelf aan hem zou wegschenken, om zo tot in eeuwigheid door Hem gekend en geprezen te worden. De mens is gelukzalig geschapen, daar hij God volkomen mocht kennen en prijzen. Dit was zijn volmaaktheid, die hem bij de schepping meegedeeld is. Doch hij is tevens tot dat doel geschapen, gelijk daarom God steeds het recht behoudt, om dat met reden, van het redelijke schepsel te mogen vorderen. Dus blijkt daaruit, dat de mens zó geschapen is, en meteen tot dat (zelfde) doel. Het eerste behoort, in verband met het beginsel, tot de eerste vraag; en het tweede, in verband met de volharding, tot de tweede. Als bewijs diene Ef. 4 : 24, waar de gerechtigheid en heiligheid, die tot het wezen van de „nieuwe mens” behoren, het doel genoemd worden, waartoe de mens vernieuwd is. En het is niet ongerijmd, wanneer men stelt, dat één en dezelfde zaak soms tot haar eigen wezen, soms tot haar doeleinde behoort. Want hetgeen op het wezen der schepselen betrekking heeft, wordt ook het doel van de Schepper genoemd, ten opzichte van Zijn voornemen.

Tegenwerping: Als Adam geschapen werd tot het eeuwige leven, dan is hij ook uitverkoren geweest. Welnu, alle mensen werden in Adam geschapen, dus schijnen ze allen geschapen tot het eeuwige leven, en derhalve zijn ze ook allen uitverkoren en is er niet één verworpen.

Antwoord: Alle mensen zijn wel in Adam, voor de val, geschapen met be-

trekking tot de algemene natuur, maar niet ten aanzien van de bijzondere genade. Anders zou men moeten zeggen, dat de verkiezing in Adam en niet in Christus geschied was; en dat zou verkeerd zijn. Adam is dus door een bijzondere genade goed en recht geschapen, onder voorwaarde, dat hij - indien hij in de oprechtheid volharden zou - dan met God eeuwig gelukkig zou leven. Doch als hij - en al zijn nakomelingen in hem - die gelukzaligheid kwam te verliezen, dan zou die niet anders dan in Christus terug te vinden zijn. Dit laatste is in Gods raadsbesluit vastgesteld, zoals de uitkomst heeft geleerd en de Heilige Schrift getuigt. Nogmaals: Adam, gevallen zijnde, is door een bijzondere genade uitverkoren: niet in hemzelf of om zijn eigen waardigheid, maar uitsluitend in Christus. Evenwel heeft God bij Adams nakomelingen dit onderscheid gemaakt, dat Hij ze niet allen, maar alleen sommigen - en wel: die Hij wilde - uitverkoren of verworpen heeft; zoals uit het voorbeeld van Izaks zonen, nl. Jakob en Ezau, te zien is, Rom. 9 : 11, Gen. 25 : 23, Mal, 1 : 2.

Het vierde doel is, dat God aan de mens bekend kan worden; of: de verheerlijking van Zijn barmhartigheid in het zaligen van de uitverkorenen, en van Zijn gerechtigheid in het straffen van de verworpenen. Deze kennis is nodig tot de zaligheid. Want als God door ons gekend zal worden en Zichzelf aan ons meedelen, dan is het nodig, dat Hij Zich ook aan ons openbaart.

Het vijfde doel is: de onderhouding van de gemeenschap in het menselijke geslacht. Dit dient tot de openbaring van God. Want waren er geen mensen, dan zou Hij niemand hebben om Zich op aarde aan te openbaren. Daarom zegt de dichter van Ps. 22 in vers 23: „Ik zal Uwen Naam mijnen broederen vertellen.”

Het zesde is de onderlinge vrede, dienst en weldadigheid onder de mensen. Want opdat het menselijke geslacht in stand zal blijven, is het nodig, dat er vrede en onderling dienstbetoon onder de mensen plaatsheeft.

2. Over Gods beeld in de mens.

Daarbij komen drie voornamen vragen aan de orde:

- A. Waarin het beeld Gods in de mens bestaat.
- B. In hoever dat beeld verloren ging en het nog in hem bleef.
- C. Hoe het weer in de mens hersteld wordt.

A. Waarin het beeld Gods in de mens bestaat.

In deze zin behoort men het beeld Gods in de mens te verstaan, n.l. als die eigenschap, waardoor de uitnemendheid van zijn Schepper gekend wordt en waarmee God Zelf a.h.w. in een spiegel voor ogen gesteld wordt. Verder bestaat dit in een verstand, dat Gods natuur, wil en werken recht kent; in een wil, die Hem spontaan gehoorzaam is, en in een overeenstemming van alle genegenheden, lusten en werken met de wil van God. Voeg er nog de geestelijkheid en onsterfelijkheid van de natuur der ziel bij, alsook de reinheid en oprechtheid van de gehele mens, die een volkomen gelukzaligheid en vreugde in God bezat, waarin hij gerust kon leven. Daarbij komt nog zijn majesteit en heerlijkheid, waarin hij boven alle andere schepselen ver uitblonk, en zijn heerschappij over al liet geschapene dat onder de hemel is. Om dit echter nog iets nader aan te wijzen, zullen wij opmerken:

Aangaande de ziel:

1. Het onlichamelijke en onsterfelijke wezen, met de krachten van verstand en wil.
2. De gaven en heerlijke deugden, waarmee God ze in den beginne geschapen en versierd heeft, zoals: zijn natuurlijke kennis van God, van Diens wil en werken, welke kennis bestaat uit een volkomen wijsheid in het verstand.
3. De behoorlijke en heilige genegenheden en werkingen in de wil, dat is: een volkomen gerechtigheid en heiligheid, die in het hart en in alle uiterlijke werken uitblonk.
4. De gelukzaligheid en heerlijkheid, die gepaard gaan met de grootst mogelijke vreugde en gerustheid in God, en voorzien zijn van alle goederen, zonder aan de minste ellende of verderf onderworpen te zijn.
5. De heerschappij en het bestuur, dat de mens over alle schepselen gegeven is, zodat hij een heer is over al het geschapene op aarde, gesteld in het paradijs. Evenwel diende dat beeld niet zozeer tot reinheid en heiligheid van het hart, als wel tot een sieraad van de mens, volgens de uiterlijke ordinantie, die door God onder de schepselen was ingesteld.

Aangaande het lichaam. Van het lichaam kan eigenlijk niet gezegd worden, dat het God representeert of voor ogen stelt. Want God is een Geest, Die alles wat lichamelijk is buitensluit. Hoewel het echter een bijzondere weldaad van God, zijn Schepper is, dat Hij de mens naar de gestalte en waardigheid van het lichaam, van alle andere schepselen onderscheiden heeft. Want waar alle andere dieren met het hoofd naar beneden kijken, daar mag de mens met het gezicht naar boven de hemel en diens heerlijke lichten aanschouwen.

In dit alles lijkt het redelijke schepsel enigszins op de Schepper, zoals een beeld op hem, naar wie het geschilderd is, hoewel hij hem niet precies gelijk is. Paulus beschrijft in Ef. 4 : 24 het beeld Gods, als bestaande in twee voorname delen, n.l. gerechtigheid en heiligheid. Evenwel niet onder uitsluiting van de heerlijkheid en gelukzaligheid, omdat ze onweersprekelijke gevolgen zijn van de gerechtigheid en heiligheid, volgens de schikking van Gods rechtvaardigheid zelve. Want waar gerechtigheid en heiligheid gevonden wordt, daar is de bevrijding van de schuld en straf der zonde, en het recht op de eeuwige gelukzaligheid en heerlijkheid. Ook zou men de gerechtigheid en heiligheid, waarover Paulus in de zo juist aangehaalde tekst (en ook de Catechismus hier, in antwoord 6) spreekt voor één en dezelfde kunnen houden, zoals ze in God en de engelen één zijn; of anders zou men zo kunnen onderscheiden, dat men onder de gerechtigheid de innerlijke en uiterlijke werken verstaat, die overeenstemmen met het recht-oordelende verstand, en met de Wet van God; en onder de heiligheid alle deugden en krachten ervan.

Tegenwerping:

De ware, volmaakte gerechtigheid en wijsheid, die aan God alleen toekomt, kan in geen schepsel gevonden worden. Want de wijsheid van het schepsel - zelfs bij de zalige engelen - kan toenemen. Hoe kan dan het beeld Gods in de mens bestaan hebben uit volmaakte wijsheid en gerechtigheid?

Antwoord:

Wij noemen het een volmaakte wijsheid; niet dat ze bestaat in een volkomen wetenschap van alle dingen, maar die met zulke volmaaktheden voorzien is, als aan een schepsel kan en mag worden meegedeeld, of zoals het de Schepper behaagde aan het schepsel mee te delen, als voldoende tot zijn zaligheid. De wijsheid en gelukzaligheid der engelen is volgens Gods wil volmaakt, echter zó, dat die volmaaktheid nog voor toeneming vatbaar is; want anders zouden ze

oneindig zijn. In deze zin nu was de mens volmaakt rechtvaardig, dat hij in alles wat God van hem eiste, aan Hem gelijkvormig was; echter niet in alle delen. Want 's mensen gerechtigheid verschilde nogal van de gerechtigheid van God. Echter ontbrak hem niets tot zijn volmaaktheid, die God hem ingeschapen had, en waarvan Hij wilde, dat ze in hem zou zijn. En zo zien we, dat het woord „volmaaktheid” in tweeërlei betekenis verstaan kan worden.

In zulk een zin nu, als we de volmaaktheid van het schepsel omschreven hebben, wordt de mens in de Schrift gezegd naar het beeld Gods geschapen te zijn.

Echter op een veel heerlijker wijze heet Christus *het Beeld van God*, Kol. 1 : 15 en Hebr. 1:3. Want:

1. Ten opzichte van Zijn Godheid is Hij het Beeld van de eeuwige Vader: eeuwig en van hetzelfde Wezen, Hem volkomen gelijk in eigenschappen die het Wezen aangaan, en van dezelfde kracht in het werken. Hij is de Persoon, door Wie de Vader Zich het eerst en meest openbaart, zowel in het werk der schepping als der onderhouding. Maar vooral munt dit uit in het werk der verlossing en in het zaligen van de uitverkoren zondaar. Hij is ook het Beeld van de Vader, en niet van Zichzelf, of dat van de Heilige Geest. Want Hij bestaat niet van Zichzelf, noch van de Heilige Geest, maar Hij is van eeuwigheid van de Vader geboren.

2. Ten opzichte van Zijn lichaam, dat - hoewel geschapen en eindig (= beperkt), - toch met zovele uitnemende gaven (zoals wijsheid, gerechtigheid, macht en heerlijkheid) voorzien is geweest, dat Hij de Engelen en mensen zeer ver overtreft en te boven gaat. Ja, Hij komt ook op een bijzondere wijze met Zijn leringen, deugden en werken de Vader voor te stellen; zoals Hij daarom ook tot Filippus zegt, Joh. 14 : 9: „Die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien.”

Maar de Engelen en mensen zijn het beeld van de Drie-enige God, zoals uit Gen. 1 blijkt, waar de ganse Godheid sprekende voorkomt, zeggende: “Laat Ons mensen maken naar Ons beeld, naar Onze gelijkenis” (1 : 26). Dit moet men echter niet zo opvatten, alsof zij hetzelfde Wezen deelachtig gemaakt zouden zijn, dat niet! maar omdat ze in bepaalde deugden en gaven met God overeenkomen: niet in gelijkheid van wezen en uitnemendheid, maar in het algemeen en door navolging. Want zulke gaven, die God in de Engelen en mensen gelegd heeft, komen geenszins met het voorbeeld van het volmaakte Goddelijke Wezen overeen. (Vgl. N.G.B., art. 14; D.L. III/ IV, art. 1).

B. In hoe ver het beeld Gods verloren en in hoe ver het gebleven is.

De mens heeft het beeld Gods door de zonde verloren, en is veranderd in het afschuwelijke beeld van de satan. Maar toch nog zo, dat er na de val enkele vonkjes (Ontleend aan Calvijns Institutie, Boek I, Cap. 1) in de onwedergeborenen zijn overgebleven. Dit blijkt:

1. Uit het wezen van de redelijke ziel, die onsterfelijk is, en zonder lichaam met haar eigen krachten werkt, en in dit opzicht haar vrijheid in het willen behoudt, zodat ze vrij en van zichzelf wil, al hetgeen ze wil.

2. Uit enige kennis, die er van God in het verstand van nature is overgebleven, en uit het onderscheid, dat hij maakt tussen eerbare en oneerbare dingen; welke beginselen zijn van alle kunsten en wetenschappen.

3. Uit bepaalde overgebleven schaduwen van deugden, waardoor de uiterlijke tucht kan behouden blijven.

4. Uit de genieting van vele tijdelijke goederen.

5. Uit enige macht, die zij nog over de schepselen bezit. Want het feit dat zij die nog niet helemaal verloren heeft, blijkt uit de onderwerping van vele dieren, die

haar ten dienste staan.

Deze overblijfselen van het beeld Gods in de mens - hoewel door de zonde zeer verdonkerd en verzwakt - zijn echter in de natuur enigszins behouden en bewaard.

(1.) Opdat ze als getuigen zouden dienen voor Gods weldadigheid jegens ons, onwaardige mensen.

(2.) Opdat God dit weer gebruiken zou tot oprichting van Zijn beeld in ons. 3. Opdat de verworpenen daardoor onverontschuldigbaar zouden zijn. (Vgl. N.G.B., art. 14; D.L. III/IV, art. 4).

Maar er zijn nog veel meer grote en goede dingen van het beeld Gods verloren, zoals:

1. De ware en zaligmakende kennis van God en Zijn wil;
2. De volkomen kennis van de werken Gods, en het zuivere en klare licht in het verstand, in plaats waarvan onwetendheid, blindheid en duisternis gekomen is;
3. De goedheid en oprechtheid van alle genegenheden, lusten en werken, en de gelijkvormigheid met Gods Wet in de wil, het hart en de uiterlijke leden van het lichaam; waarvoor in de plaats is gekomen een verschrikkelijke onordelijkheid en verkeerde werkzaamheid, met als gevolg de dadelijke zonden.
4. De algehele heerschappij over alle schepselen. Want de beesten die de mens tevoren vreesden, strijden nu tegen hem, en leggen hem lagen om hem te benadelen; de aarde brengt doornen en distelen voort, enz.
5. Het recht om de schepselen te gebruiken, hetgeen God alleen aan Zijn kinderen, en niet aan Zijn vijanden, wil toestaan.
6. De gelukzaligheid in dit en het toekomstige leven, in plaats waarvan de tijdelijke en eeuwige dood gekomen is.

Tegenwerping. De heidenen hebben menigmaal grote deugden bezeten, voortreffelijke dingen gedaan, enz. Het schijnt dus, dat het beeld Gods in hen niet geheel en al vernietigd is.

Antwoord: De deugden en heerlijkste daden der heidenen bestonden uitsluitend in een deel van de uiterlijke tucht, zonder gepaard te gaan met de innerlijke gehoorzaamheid des harten aan God, Die zij niet kenden; en hoewel we niet ontkennen willen, dat deze deugden als overblijfselen tot het beeld Gods behoren, zeggen we toch, dat ze het ware en volkomen beeld zelf niet zijn, ja dat ze Gode niet kunnen behagen, naardien ze niet voortkomen uit de ware kennis van God, noch gericht zijn op Zijn eer.

C. Hoe het beeld Gods weer in ons hersteld wordt.

De Werkmeester daarvan is alleen God, Die het ook eerst aan de mens gegeven heeft. Want het is Dezelfde Die het leven gaf, en Die het verlorene weer terechtbrengt. De wijze van dit herstel geschiedt:

Ten eerste, door God de Vader, Die de mens vernieuwt en hem in Zijn Zoon het beeld teruggeeft. Paulus zegt (1 Kor. 1 : 30), dat Christus ons van God geworden is „wijsheid van God, en rechtvaardigheid en heiligmaking en verlossing.”

Ten tweede, door de Zoon, Die de Zijnen door Zijn Geest wederbaart, 2 Kor. 3 : 18: „Wij allen worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.”

Ten derde, door de Heilige Geest, Die dit doet door middel van het Evangelie als „een kracht Gods tot zaligheid een iegelijk die gelooft”, Rom. 1 : 16. Ten vierde, deze wedergeboorte (of, het herstel van Gods beeld) wordt in de uitverkorenen in

dit leven begonnen, en volmaakt ten aanzien van de ziel, wanneer ze door de dood van het lichaam gescheiden wordt. Maar ten aanzien van de gehele mens, naar ziel en lichaam beide, zal dit bij de opstanding ten Laatste dage, pas volkomen genoten worden.

Dienaangaande komt vooral de vraag in bespreking, door wie, door welke orde en op welke wijze dit herstel geschiedt.

Vraag 7: Vanwaar komt dan zulk een verdorven aard des mensen?

Antwoord. Uit de val en ongehoorzaamheid onzer eerste voorouders Adam en Eva in het Paradijs a), waar onze natuur alzo is verdorven geworden, dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden b).

a. Gen. 3 : 1-4, Rom. 5 : 12 en 19, 1 Kor. 15 : 21v.

b. Ps. 51 : 7, Gen. 5 : 3, Ef. 2 : 3, Job 14 : 4, Joh. 3 : 6.

Verklaring van Vraag 7.

Nu bewezen is, dat de schuld van 's mensen verdorvenheid niet bij God ligt, aangezien Hij hem goed en naar Zijn evenbeeld geschapen heeft, wordt nu aangetoond de rechte oorzaak, waaruit de verdorven aard van de mens is voortgekomen, n.l. „uit de val en ongehoorzaamheid onzer eerste voorouders Adam en Eva”; en daarna wordt onderwezen, wat die val heeft teweeggebracht.

De eerste zonde van de mens.

De voornaamste vragen inzake de eerste zonde van de mens zijn:

1. Welke en hoedanig die eerste zonde geweest is.
2. Wat er de oorzaken van geweest zijn.
3. Wat ze voortgebracht heeft, en
4. Waarom God ze heeft toegelaten.

1. Welke en hoedanig de eerste zonde geweest is.

Deze was de „val van Adam en Eva in het Paradijs”, beschreven in Gen. 3. Ze bestond in het eten van de verboden vrucht, volgens Gen. 2 : 16v.: „Van allen boom dezès hofs zult gij vrijelijk eten; maar van den boom der kennis des goeds en des kwaads, daarvan zult gij niet eten; want ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.” Deze overtreding is geschied op aanraden van de duivel, wie zij gehoor gaven. En hieruit is onze verdorvenheid en ellende voortgekomen.

Maar is het eten van een vrucht wel zo'n erge zonde geweest? Stellig wel! Want daarin vloeien - zoals we zien zullen - tal van vreselijke zonden samen, die de Catechismus alle in het woord „ongehoorzaamheid” samenvat.

1. Ongeloof. Want zij geloofden God niet, Die gezegd had: „Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven” (Gen. 2 : 17), maar zij geloofden de duivel, die hen wijs maakte, dat ze niet sterven zouden, zeggende: „God weet, dat ten dage als gij daarvan eet, zo zullen uw ogen geopend worden, en gij zult als God wezen, kennende het goed en het kwaad” (Gen. 3 : 5). Deze spottaal van de satan schenken ze meer geloof dan het bevel en de bedreiging van God; en daardoor tonen ze, God niet als God te erkennen, ja de duivel in Zijn plaats te gehoorzamen. En dit is een afgrijpselijke zonde, die de oorsprong en bronader is, waaruit alle andere (zonden) voortkwamen.

2. Hoogmoed, eerzucht en zelfbewondering. Want zij waren niet tevreden met de heerlijkheid en waardigheid, waarin God hen geplaatst had, maar zij wilden aan God gelijk zijn. Dit is het, wat de Heere Adam verwijt in Gen. 3 : 22: „Zie, de mens is geworden als Onzer een.”

3. Verachting van Gods gebod en belofte. Want hadden zij die gehoorzaamd, dan zou stellig het eeuwige leven gevolgd zijn, zoals de boom des levens hun daartoe tot een zegel gegeven was. Maar hun halsstarrigheid en ongehoorzaamheid jegens God was zo groot, dat zij - niettegenstaande Zijn bevel en bedreiging - van de verboden vrucht gegeten hebben.

4. Ondank jegens God, hun Schepper en Weldoener. Want zij hadden bij de schepping de allergrootste en heerlijkste weldaden van Hem ontvangen, zoals wijsheid, gerechtigheid, gelukzaligheid en heerschappij over de schepselen. Dit alles beloonden zij zo schandelijk, dat zij de duivel boven God kwamen te gehoorzamen. Het vermeerdert hun ongehoorzaamheid niet weinig, dat zij in liet Paradijs gevallen zijn, omdat in deze lusthof alles (aanwezig) was, wat tot hun vermaak, vreugde en genoeg overvloedig dienen kon.

5. Liefdeloosheid en onachtzaamheid jegens zijn nakomelingen. Want zij hadden moeten bedenken, dat zij deze weldaden niet alleen voor zichzelf, maar ook voor hun nakomelingen hadden ontvangen, en dat, indien zij die kwamen te verliezen, dan ook hun nageslacht ze missen zou.

6. Tenslotte een openlijke afval van God tot de duivel. En zo maakten zij een verbond met Gods hevigste vijand, aan wie zij zich gewillig onderwierpen om hem te gehoorzamen; zodat zij niets meer van God kwamen te vragen, maar door raad en hulp alles van de duivel trachtten te krijgen, wat ze dachten nodig te hebben. Daaruit is dus duidelijk op te merken, dat in deze éne zonde vele afschuwelijke (andere) bijéénkomen, om welke God de eerste mensen en al hun nakomelingen rechtvaardig verworpen heeft. Daarom zegt Spintlerus terecht, dat de ongehoorzaamheid van de eerste mensen niet maar een kleine, maar een gruwelijke zonde is. Weliswaar had God hun een gebod voorgesteld, dat gemakkelijk te onderhouden was, aangezien Hij hun alle andere dingen gegeven had, die volkomen waren om hun genoeg in alles te volmaken; behalve dan, dat zij zich hadden te onthouden van één boom, om daaruit te verstaan, dat zij een Heere hadden te gehoorzamen, Die boven en over hen stond. Maar hoe kleiner en gemakkelijker het gebod is, des te groter de zonde en overtreding gerekend moet worden, omdat zij in een zo geringe zaak God niet wilden gehoorzaam zijn.

Tegenwerping: Een rechtvaardig Rechter legt geen grote straf op voor een kleine zonde. God is een rechtvaardig Rechter. Dus had Hij het eten van één vrucht niet zo zwaar moeten bestraffen.

Antwoord: Het is geen kleine zonde, maar een zeer grote, ja menigerlei zonde geweest, zoals hierboven is aangetoond. Daarom heeft God terecht ook een grote straf daarop laten volgen.

Nieuwe tegenwerping: De nakomelingen hadden althans gespaard moeten worden, want „de zoon zal niet dragen de ongerechtigheid des vaders”, Ez. 18 : 20.

Antwoord: Dat geldt, wanneer de zoon niet schuldig is aan de misdaad van zijn vader. Maar alle kinderen van Adam zijn aan diens misdaad schuldig, en dus ook - met reden! - aan zijn straf.

2. Welke de oorzaken van de eerste zonde geweest zijn.

Deze kwamen niet van God, maar van de listige raad van de satan en de vrije wil van de mens. Want de duivel porde hem aan, om van God af te wijken. En de

mens, die vrij en ongedwongen was, gaf aan de aandrang van de duivel gehoor en keerde zichzelf van God af. 't Is waar, dat God de mens in de verzoeking verlaten heeft. Daarom kan echter nog niet van Hem gezegd worden, dat Hij de oorzaak van zijn val en verderf geweest is. Want in die verlating heeft God geen van beide voorgenomen of bewerkt, maar Hij heeft de mens beproefd, om hem te laten zien, hoe weinig goeds een schepsel doen of houden kan, als God hem niet bewaart en bestuurt. En zo heeft Hij in Zijn rechtvaardig oordeel toegelaten, dat 's mensen zonde op diens beproeving gevolgd is.

Tegenwerping 1. Maar God schijnt een oorzaak van de val te zijn, naardien Hij in de beproeving de mens Zijn genade onttrokken heeft, zonder welke hij niet staande kon blijven.

Antwoord: God is daarom nog geen oorzaak, want:

1. Hij was niet verplicht om de mens steeds zulk een genade te bewijzen, als Hij hem eerst geschonken had.
2. Hij onttrok hem Zijn genade, omdat hij die vanzelf kwam te verwerpen.
3. Hij onthield Zijn genade, niet omdat Hij hem de gerechtigheid of het eeuwige leven misgunde, of in de zonde een behagen had, maar opdat Hij hem beproeven zou. De mens, die Gods genade verwierp, is dus een oorzaak van de zonde en van zijn eeuwige verderf, en niet God, ook al kwam Hij Zijn genade in te houden.

Tegenwerping 2. God heeft gewild, dat de mens door de duivel verzocht werd, aangezien Hij wist, dat hij dan stellig vallen moest. Dus volgt daaruit, dat God de oorzaak van zijn val is.

Antwoord: God is daarom nog geen oorzaak van de val. Want Hij heeft wel gewild, dat de mens verzocht werd, opdat Hij hem daardoor beproeven en zijn zwakheid openbaar maken zou. Maar de duivel, die de mens verzocht heeft, is de oorzaak, dat hij van God afgetrokken en tot de zonde verleid werd. Evenwel heeft de mens vrijwillig - in strijd met Gods gebod - de satan gehoorzaamd.

3. *Wat de eerste zonde in de mens veroorzaakt heeft.*

De eerste vrucht der zonde is:

1. In de eerste mensen de schuld des doods, het verlies en vernietiging van Gods beeld, en de verdorvenheid van de ganse natuur.
2. In de nakomelingen de erfzonde, waardoor zij zich schuldig gemaakt hebben aan de eeuwige dood en verdoemenis. Ook is hun natuur daardoor van God afgekeerd. De andere vruchtgevolgen van Adams overtreding, en van de erfzonde zijner nakomelingen, zijn alle dadelijke zonden en straffen; en zo zien wij, dat het éne kwaad het andere voortbrengt. Want de eerste zonde is oorzaak van de erfzonde, de erfzonde weer die van de dadelijke zonden, en deze alle worden gevolgd door tijdelijke en eeuwige straffen.

In hoever en hóe rechtvaardig de erfzonde over alle nakomelingen van Adam uitgebreid is én blijft - ofschoon de eerste zonde, eenmaal bedreven, voorbij en lang geleden is - zullen wij terstond bij de verklaring van de erfzonde ontvouwen.

4. *Waarom God deze zonde toegelaten heeft.*

God had de mens voor de val kunnen behoeden, indien Hij dat gewild had, maar Hij heeft zijn val toegelaten, d.w.z. Hij heeft hem Zijn genade (om de verzoeking van de duivel te kunnen of te willen weerstaan) niet gegeven; en wel om twee redenen:

1. opdat het als bewijs zou dienen voor de zwakheid van het schepsel, wanneer het door de Schepper niet bij de eerste goedheid (= rechtheid) behouden

werd;

2. opdat God daardoor gelegenheid zou vinden om Zijn rechtvaardigheid en macht te ontdekken in het straffen der goddelozen, en tevens Zijn goedheid en barmhartigheid zou openbaren in het zaligen van de uitverkorenen, volgens Rom. 9 : 22v.: „God willende Zijnen toom bewijzen en zijn macht bekend maken, met vele lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns, tot het verderf toebereid; en opdat Hij zoude bekend maken den rijkdom Zijner heerlijkheid over de vaten der barmhartigheid, die Hij te voren bereid heeft tot heerlijkheid”, en 11 : 32: „God heeft hen allen onder de gehoorzaamheid besloten, opdat Hij hun allen zoude barmhartig zijn.”

Over de zonde.

Hier zijn de voornaamste kwesties:

1. of er zonde is, en waaruit men dat weet, dat er in ons zonde is;
2. wat de zonde eigenlijk is;
3. hoe velerlei ze is;
4. vanwaar ze afkomstig is (de oorzaak ervan dus) en
5. wat ze uitwerkt.

1. Of er zonde is.

Dat de zonde in de wereld en in de mens (er) is, wordt op velerlei wijze bewezen en bevestigd:

1. God Zelf, Die de harten kent en Wiens getuigenis wij geloven moeten, getuigt duidelijk in Zijn Woord, dat alle mensen aan de zonde schuldig staan. Vgl. Gen. 6 : 5, 8 : 21, Ps. 14 en 53, Jes. 59, Jer. 17 : 9, Rom. 1 : 21, 3 : 10, en 7 : 18, en nog meer andere teksten.

2. Uit de Wet wordt de zonde volkomen gekend, zoals bij de verklaring van 's mensen ellende al is aangetoond, uit Rom. 3 : 20; 4 : 15; 5 : 20 en 7 : 7.

3. 's Mensen geweten overtuigt daar levendig van. Want behalve de geschreven Wet heeft God alle mensen enige kennis van de wet-der-natuur ingeplant, die hem kan veroordelen, Rom. 1 : 19: „Overmits hetgeen van God kennelijk is, in hen openbaar is”, Rom. 2 : 14v.: „Wanneer de heidenen, die de Wet niet hebben, van nature de dingen doen, die der Wet zijn, dezen de Wet niet hebbende, zijn zichzelf een Wet; als die betonen het werk der Wet geschreven in hunne harten, hun consciëntie medegetuigende en de gedachten onder elkander hen beschuldigende of ook ontschuldigende.”

4. Alle mensen zijn aan de dood en de straf der zonde onderworpen. Dus zijn alle begraafplaatsen, beender-hopen, galgen enz. a.h.w. getuigen en vermaningen daarvan. Want God Die rechtvaardig is, zendt geen straffen dan om de zonden, Rom. 5 : 12: „En alzo is de dood tot alle mensen doorgedaan, in welken allen gezondigd hebben”, Rom. 6 : 23: „De bezoldiging der zonde is de dood”, en Deut. 27 : 26: „Vervloekt zij, die de woorden dezer Wet niet zal bevestigen.”

Het nut, dat wij uit deze Vraag trekken, bestaat in het volgende: Allereerst, dat wij, in de wetenschap dat wij zondaren zijn, stof zouden vinden om ons voor God te verootmoedigen en ons tot Hem te bekeren. Daarna: Dat wij daardoor mogen leren ontvluchten en wederleggen de dwalingen van sommige Wederdopers en Vrijgeesten, die beweren dat zij geen zonde hebben, in strijd met Gods nadrukkelijke Woord, 1 Joh. 1 : 8: „Indien wij zeggen dat wij geen zonde hebben, zo verleiden wij onszelven en de waarheid is in ons niet.” Het strijdt trouwens met de ervaring, want zij doen zelf menigmaal dingen, die indruisen tegen Gods

Woord; waarvan zij ten onrechte voorgeven, dat ze door de werking van de Heilige Geest in hen gewerkt zijn, terwijl God er evenwel van verklaart, dat het zonde is. Zij leven ook in ellende, ziekten en zijn aan de dood onderworpen; hetgeen ten bewijze strekt, dat ze zonden hebben. Want dit is een regel, die steeds geldt: Waren er geen zonden, er waren ook geen wonden (Letterlijk: Waar geen zonde is, daar is geen dood).

Tegenwerping: Het Evangelie gebiedt, dat de mens zijn gerechtigheid buiten zichzelf, n.l. in Christus moet zoeken. Daarom verklaart het ook, evenals de Wet, dat wij zondaars zijn.

Antwoord: Dit kan men wel toegeven, want het is zeker (waar), dat ook het Evangelie leert, dat wij zondaren zijn. Intussen,

1. Niet als het voornaamste middel; want de Wet moet de mens eerst van zijn zonde overtuigen; waarop dan het Evangelie deze reden in het midden brengt, dat wij onze gerechtigheid buiten onszelf in Christus moeten zoeken.

2. Het Evangelie leert in het algemeen, dat wij zondaars zijn, maar de Wet doet dit in bijzondere zin, en wijst (ons) aan, met hoe velerlei zonden wij wel besmet zijn. Zo zijn wij dus op vijfderlei wijze ervan overtuigd, dat de zonde in ons woont:

1. Uit het getuigenis van God in Zijn Woord;
2. Vooral uit de Wet;
3. Uit het Evangelie;
4. Uit het gevoelen van de consciëntie;
5. Uit de straf, die de rechtvaardige God niet zendt, dan (alleen) vanwege de zonde.

2. Wat zonde (eigenlijk) is.

Zonde is ongerechtigheid, 1 Joh. 3 : 4, of alles wat met Gods Wet strijdig is; het is een gebrek of ontbering, om het goede te kunnen betrachten, en daarentegen een geneigdheid tot hetgeen in strijd is met Gods Wet, waarmee 's mensen handelen moest overéénkomen. Dit ontsteekt Gods toorn tegen de mens, en maakt hem schuldig aan tijdelijke en eeuwige straffen, tenzij hij vergeving voor zijn zonde ontvangt door de Middelaar, Gods Zoon; welke vergeving niet geschiedt krachtens de aard der zonde (die van haarzelf steeds de eeuwige straf verdient), maar uit genade, waardoor de gelovigen om Christus' wil de zonden niet toegerekend, maar kwijtgescholden worden.

1. Wij noemen zonde: het gebrek om het goede te kunnen betrachten. Dit blijkt uit het verstand, het hart en alle daden van de mens. In het verstand doet zich klaarblijkelijk een natuurlijke blindheid, onwetendheid en twijfel aan God en Zijn wil voor; en in het hart: gebrek aan liefde jegens Hem en 's mensen naaste, gebrek aan innerlijke vreugde en vurige begeerte, die wij tot de Heere behoorden te hebben. En waar de mens verplicht is om God in alles te gehoorzamen, daar is het, dat hij - ongehoorzaam zijnde - in al zijn doen en laten afwijkt van hetgeen de Heere in Zijn Woord uit- en inwendig van hem komt te eisen; en zo komt het, dat hij in plaats van goede, verkeerde werken voortbrengt.

Bovendien zijn er ook kwade genegenheden in de mens, n.l. weerspanning in hart en wil, zowel tegen God als tegen het oordeel van het verstand, en begrip van eerbare en oneerbare werken. Ja, hij bezit ook een natuurlijke neiging, om dingen te doen, die God in Zijn Wet met alle nadruk verbiedt; hetgeen genoemd wordt begeerlijkheid. Dat dit gebrek aan het goede en deze ongeordende genegenheden zonden zijn en door God verdoemd worden, blijkt 1. uit Gods Wet, die nadrukkelijk zegt, Ex. 20 : 17: „Gij zult niet begeren”, en Deut. 27 : 26: „Vervloekt zij, die

de woorden dezer Wet niet zal bevestigen.” Daarentegen eist de Heere van de mens de tegenovergestelde deugden, n.l. volkomen kennis, Joh. 17 3, en liefde tot God, Deut. 6 : 5 en tot de naaste, Lev. 19 : 18.

2. Uit vele plaatsen der Schrift, waar deze neiging ten kwade als zonde voorkomt, zie b.v. Gen. 6 : 5 en 8 : 21: „Al het gedichtsel der gedachten zijns harten is te allen dage alleenlijk boos”; Jer. 17 : 9: „Arglistig is het hart, meer dan enig ding, ja dodelijk is het, wie zal het kennen?”; Rom. 7 : 7: „Ook had ik de begeerlijkheid niet geweten zonde te zijn, indien de Wet niet zeide: Gij zult niet begeren”; vgl. ook Joh. 3 : 5, Rom. 1 : 21, 8 : 6, 1 Kor. 2 : 14; 15 : 50. 3. Uit de straf en dood der jonge kinderen. Want hoewel deze geen goed of kwaad doen, en naar de gelijkheid van Adams overtreding niet zondigen, toch heerst over hen de dood om der zonde wil. Deze zonde is die natuurlijke blindheid en afkerigheid van God, waarover tevoren gesproken is.

Tegenwerping 1: Hetgeen niet binnen onze wil ligt en niet vermeden kan worden, is geen zonde en verdient (daarom) geen straf. Welnu, het gebrek aan het goede en de kwade geneigdheid kunnen wij niet ontgaan. Derhalve is het geen zonde.

Antwoord: Dit zou in het burgerlijke recht van toepassing zijn, maar niet in het recht en oordeel van God, voor Wie ook tot zonde gerekend wordt en straf verdient al hetgeen met Zijn Wet in strijd is, hetzij men het schuwen kan, ja dan neen. Want de Schrift leert niet alleen, dat het bedenken des vleses zich aan Gods Wet niet kan onderwerpen, Rom. 8 : 7, maar ook, dat allen die haar niet gehoorzaamd en betracht hebben, aan de eeuwige vervloeking onderworpen zijn, Gal. 3 : 10.

Tegenwerping 2: Als de natuur goed geschapen is, hoe kunnen dan de genegenheden, die uit de natuur voortkomen, verkeerd zijn?

Antwoord: De natuur was voor de val, ten opzichte van haar wezen, dat van God (afkomstig) is, wel goed, Gen. 1 : 31: „God zag al wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed”; maar niet, nadat ze door de duivel verdorven is. Daarom zijn de genegenheden en begeerten, met betrekking tot hun wezen wel goed, voor zover zij natuurlijk door God de mens ingeschapen zijn; echter ten aanzien van hun hoedanigheid en verdorvenheid staat het totaal anders, omdat ze zich tot verboden en onbetamelijke dingen uitstrekken.

Tegenwerping 3: Hetgeen een straf is, kan geen zonde zijn. Gebrek uit onmacht om het goede te doen, is een straf op de eerste val, en derhalve geen zonde.

Antwoord: In het rechtvaardig oordeel van God is de straf menigmaal zonde, zoals God gewoon is zonde met zonde te straffen, vgl. Rom. 1 : 26v. en 2 Thess. 2 : 11 Immers staat het in Gods macht, om het schepsel Zijn Geest te onttrekken, wanneer het Hem behaagt; van welke macht aan geen enkel schepsel ook maar in het minste is meegedeeld.

3. Hoe velerlei zonden er zijn.

Deze worden gewoonlijk herleid tot erf- en dadelijke zonde, volgens Rom. 5 : 14; 7 : 20 en 9 : 11. Dit onderscheid tussen erf- (of aangeboren) zonde en dadelijke (of werkelijke) zonde wordt door de Catechismus in Vraag 10 tot uitdrukking gebracht. (Vgl. D.L., II, art. 8).

Erfzonde is die verdorvenheid en strafschuld van het ganse menselijke geslacht, die veroorzaakt werd door de val en overtreding van onze eerste voorouders. Ze is een beroving in het verstand, van de kennis van God en Diens wil; in de wil en het

hart, van de lust en geneigdheid om God gehoorzaam te zijn. Ja, wat nog meer is: de mens toont door zijn daden, een afkeer te hebben van hetgeen God in Zijn Wet hem gebiedt, en daarentegen een lust te hebben tot hetgeen Hij verbiedt. Deze zonde kwam er door de overtreding van het eerste mensenpaar, en verbreidt zich over al hun nakomelingen, wier natuur zo boos en verdorven is, dat ze rechtvaardig onder Gods eeuwige toom staat, zonder zich daar ooit van te kunnen redden; tenzij het de Heere behaagt, hen in de Middelaar Jezus Christus aan te zien, en hun boze natuur te vernieuwen door Zijn Heilige Geest, al hun zonden genadig kwijtscheldende. Vgl. tot bewijs van de erfzonde, Rom. 5 : 14: „Maar de dood heeft geheerst van Adam tot Mozes toe, ook over degenen die niet gezondigd hadden in de gelijkheid der overtreding van Adam”, en Ps. 51 : 7: „Ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen.” Hierover echter in het vervolg nader.

Dadelijke zonden worden - inwendig - met het verstand, de wil en het hart bedreven; en uitwendig, met alle leden van het lichaam, wanneer ze doen hetgeen God verbiedt; ze bestaan uit het bedenken, willen en bedrijven van het kwade; en daarentegen verwerpende hetgeen Hij in Zijn Wet gebiedt, zodat ze het goede niet kennen, niet willen, veinzen, vlieden en nalaten. Hierbij komen dan nog al de handelingen van de mens, die met Gods Wet in strijd zijn. Hiertoe behoort de onderscheiding van de zonde, n.l. dat het een zonde is, wanneer het kwade gedaan wordt, en een andere zonde, omdat het goede nagelaten wordt.

Om echter nog tot beter begrip van de zaak te komen, zullen wij deze zonde nader onderscheiden in heersende, of de overhand hebbende, en niet- heersende, d.w.z. die niet de overhand hebben, vgl. Rom. 6 : 12 en 14; 8 : 13 en Kol. 3 : 5.

Heersende zonden zijn zulke, waartegen de zondaar niet strijdt door de genade des Geestes. Daarom is hij aan de eeuwige dood onderworpen, tenzij hij zich bekeert en vergeving verkrijgt in het bloed van Christus. Ook zijn het heersende zonden, die de zondaar niet door de genade van Gods Geest zoekt te weerstaan, of waarover hij zich onder tranen van berouw voor de Heere niet vernedert. Vgl. over de heersende zonde Rom. 6 : 12: „Dat dan de zonde niet heerse in uw sterfelijk lichaam”, en 1 Joh. 3 : 8: „Die de zonde doet”, d.w.z. wie moedwillig en met vermaak zondigt, „is uit den duivel.” Deze zonden heten „heersende”, eensdeels omdat de mens eraan toegeeft en ze dient. Ten andere, omdat ze over de mens heerschappij voeren, en hem onderwerpen aan de eeuwige dood. Dusdanig zijn alle zonden in de onwedergeborenen, zoals dwalingen inzake het fundament van de leer des geloofs, het vallen en zondigen tegen het geweten, waarmee het vertrouwen op de vergeving der zonde en de ware troost niet bestaan kan, zolang hij zich niet bekeert; maar hiervan zijn zelfs de wedergeborenen niet helemaal vrij, zoals ons de droevige voorbeelden leren, van het in zonde vallen bij de allerheiligsten, zoals Aäron, David en anderen.

De *niet-heersende* zonde is het, wanneer de bekeerde zondaar die door de genade des Heiligen Geestes komt te weerstaan. Deswege kan hij niet schuldig verklaard worden aan de eeuwige dood. Want het berouwt hem en hij verkrijgt genade en vergeving door Christus. Deze (zonden) stammen uit alle gebreken, verkeerde neigingen en begeerten, die nog in de bekeerden overblijven, zolang zij in dit leven zijn; waardoor zij wegens hun zwakheid menigmaal hun plicht komen na te laten, ja zelfs onwetende in zonde verleid worden. Doch dit brengt hen tot droefheid en wekt in hen tranen van berouw, zij schikken zich tot (zonde-)belijdenis voor God, en bidden zonder ophouden om vergeving te mogen vinden in het bloed van de

Middelaar Jezus, zeggende: „Vergeef ons onze schulden.” Ook behouden ze in dezen nog het geloof en de troost, vgl. 1 Joh. 1 : 8: „Indien wij zeggen, dat wij geen zonden hebben, zo verleiden wij onszelven”; Rom. 7 : 15: „Want hetgeen ik doe, dat ken ik niet; maar hetgeen ik haat, dat doe ik”; Rom. 8 : 1: „Zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar den Geest”, en Ps. 19 : 13: „Wie zou de afdwalingen verstaan? Reinig mij van de verborgen afdwalingen.”

Tot deze onderscheiding der zonden brengen wij ook *dodelijke* of *vergeeflijke (zonden)*. Alle zonden zijn in haar natuur aangemerkt, dodelijk, d.w.z. dat ze de eeuwige dood verdienen. Evenwel wordt de heersende zonde „dodelijk” genoemd, omdat allen die daarin volharden, stellig verloren zullen gaan. Maar de zonde is vergeeflijk, d.w.z. dat ze niet met de eeuwige dood achterhaald wordt, wanneer ze als niet-heersende in de wedergeborenen wordt aangemerkt, die daartegen door Christus' genade strijden. Niet dus, dat de zonde als zonde aangemerkt, vergeving verdient of geen straf waardig zou zijn; neen, maar het moet zo verstaan worden, dat de gelovigen uit genade, om de genoegdoening van Christus, vergeving ervoor ontvangen, zodat ze hun niet tot verdoemenis toegerekend wordt, Rom. 8 : 1: „Zo is er dan nu gene verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn.”

Welnu, in deze zin is het, dat men de zonden in dodelijke en vergeeflijke onderscheiden mag, onder verwerping van de dwaling der Roomsden, die leren, dat de zonden dodelijk zijn, in zover ze door hun grootte en zwaarte de eeuwige dood verdienen, terwijl zij daarentegen de zonden die vergeeflijk zijn, beweren zulke zonden te zijn, die de eeuwige dood voor God niet waardig gekeurd worden, maar alleen een tijdelijke straf. Dit is verkeerd, en in strijd met Gods Woord. Vgl. Rom. 6 : 23: „De bezoldiging der zonde”, n.l. van alle zonden, zonder onderscheid, „is de dood.” Dat ze ook de eeuwige dood verdienen, kunt u zien in Deut. 27 : 26.

Deze onderscheiding schijnt afkomstig te zijn van de leerlingen der Oude kerk, bij wie de zonden vergeeflijk heetten, waarvoor geen kerkelijke genoegdoening geëist, maar in haar vierschaar (= rechtbank) geduld werden. Dit hebben de Sofisten later ten onrechte tot de vierschaar van God en 's mensen consciëntie overgebracht. Derhalve wordt deze onderscheiding tegenwoordig door de rechtzinnige Godgeleerden liever verworpen dan bewaard:

1. Omdat ze duister en zeer twijfelachtig is;
2. Omdat ze in strijd is met de Heilige Schrift, die ons leert, dat alle zonden voor God de dood waardig zijn;
3. Omdat het niet zou lijken, alsof wij aan de dwaling der Sofisten schuldig stonden.

Er zijn ook zonden, die bedreven worden *tegen, of niet tegen het geweten*.

De zonden tegen de consciëntie bestaan daarin, als men opzettelijk tegen beteroewen in iets komt te doen, dat in strijd is met Gods Wet; zoals David, die willens en wetens overspel en doodslag beging.

Zonden die niet tegen de consciëntie strijden, zijn die, welke uit onwetendheid of onopzettelijk geschieden. Deze worden door zulke mensen gepleegd, die de wil van God niet kennen, of door hen, die ze wel bewust zijnde en uit zwakheid zich op dit punt verleid ziende, die (zonden) door Gods genade kennen en zich daarover met tranen van berouw voor de Heere verootmoedigen, en zich erover beklagen, dat zij in dit leven, vanwege de aanklevende zwakheden spoedig overwonnen, zich

niet volkomen daarvan onthouden kunnen.

Daaruit blijkt dus, dat de erfzonde vele zonden van nalatigheid en onwetendheid in de mens voortbrengt, waardoor hij licht van het goede afgetrokken en tot het kwade vervoerd worden kan. Zoals men daarvan een voorbeeld vindt in Petrus, die uit zwakheid en in gevaar overwonnen, Christus wel bij z'n weten, maar niet opzettelijk verzaakte. Daarom schreide hij bitterlijk en heeft hij, volgens Gods belofte, het geloof behouden. Vgl. Luk. 22 : 32, waar. Christus zegt: „Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude.” Dit was bij hem geen heersende zonde, veel minder een zonde tegen de Heilige Geest. Want hij bemindde Christus niet minder, toen hij Hem verloochende, als toen hij over zijn zonde weende, hoewel hij - toen hij in gevaar was - zijn liefde jegens Hem niet tonen kon.

Van dien aard is ook Paulus' zonde geweest. Hij klaagt daarover in Rom. 7 : 19: „Het goede dat ik wil, doe ik niet; maar het kwade dat ik niet wil, dat doe ik”, enz. Ook zijn vervolging van de Gemeente is een zonde, die uit onwetendheid geschiedde, zoals blijkt uit 1 Tim. 1 : 13, waar hij zegt: „Maar mij is barmhartigheid geschied, dewijl ik het onwetende gedaan heb”

De vierde onderscheiding is die van *de zonde tegen de Heilige Geest*, die dodelijk, of die niet tegen Hem bedreven is, en dan vergeeflijk is. Deze onderscheiding is ontleend aan Matth. 12 : 31, Marc. 3 : 29 en 1 Joh. 5 : 16.

De zonde tegen de Heilige Geest is een verloochening en bestrijding van de bekende waarheden, hetzij inzake God, hetzij inzake Zijn wil; van welke waarheid het gemoed stellig overtuigd is door het getuigenis des Geestes; (de)ze (zonde) komt voort, niet uit enige vreze of zwakheid, maar uit een kwaad voornemen des harten, uit haat en vijandschap tegen de waarheid. Zij die deze zonde bedrijven, worden tenslotte van God met blindheid gestraft, zodat zij zich nooit meer kunnen bekeren, en daarom ook geen vergeving verkrijgen.

Deze zonde heet *onvergeeflijk*, niet omdat de ernst ervan de waardigheid van Christus' verdiensten zou overtreffen, maar omdat zij die deze zonde bedrijven, gestraft worden met een blindheid van hart, zodat ze nimmer berouw hebben. En naardien het een bijzondere soort zonde is, wordt ze ook op een zonderlinge wijze gestraft, te weten met blindheid en onboetvaardigheid. En zonder boetvaardigheid of berouw wordt geen zonde vergeven. Matth. 12 : 32: „Maar zo wie tegen den Heiligen Geest zal gesproken hebben, het zal hem niet vergeven worden, noch in deze eeuw noch in de toekomstige.” En Marc. 3 : 29: „Maar zo wie gelasterd zal hebben tegen den Heiligen Geest, die heeft geen vergeving in der eeuwigheid, maar hij is schuldig des eeuwigen oordeels.”

Deze zonde wordt niet gezegd tegen de Heilige Geest bedreven te worden, met uitsluiting van de Vader en de Zoon; nee, maar omdat die op een bijzondere wijze gepleegd wordt tegen de Heilige Geest, d.w.z. tegen Zijn voornaamste en eigenlijke werking, hetwelk de verlichting in het verstand is.

Ten dode wordt ze genoemd, 1 Joh. 5 : 16, niet omdat deze zonde alléén dodelijk is of de dood verdient, maar omdat vooral deze zonde 't meest de dood waardig is, en allen die zich daaraan schuldig maken, de eeuwige dood niet kunnen ontgaan, omdat zij tot geen boetvaardigheid komen. Daarom wil Johannes, dat men voor dezulken niet bidden zal, omdat men tevergeefs de vergeving der zonde verzoeken zou. Van deze zonde spreekt de Schrift op tal van andere plaatsen, als Hebr. 6 : 4-8 en Titus 3 : 10v.

Onthoudt hiervan deze regels:

- Niet alle verworpenen staan schuldig aan de zonde tegen de Heilige Geest, maar alleen zij die door Hem verlicht en in hun geweten van de waarheid overtuigd waren, zoals Saul, Judas en anderen.
- Alle zonden tegen de Heilige Geest en tegen het geweten zijn heersende zonden, maar alle heersende zonden zijn niet tegen de Heilige Geest en tegen het geweten. Want het kan zijn, dat iemand onwetend, of zelfs wel opzettelijk, bepaalde dwalingen verdedigt of bepaalde geboden overtreedt, uit zwakheid, pijn of vrees voor gevaar, en toch de beleden waarheid niet met opzet bestrijdt of geheel en al van de ware religie en Godzaligheid afwijkt, maar in dit leven nog weer tot boetvaardigheid komt.
- De uitverkorenen en ware wedergeborenen maken zich nimmer aan deze zonde schuldig. Want de Heere behoudt hen, en daarom kunnen zij nooit verloren gaan, Joh. 10 : 28: „Niemand zal dezelve (= mijn schapen) uit mijn hand rukken”; vgl. ook 2 Tim. 2 : 19, 1 P. 1 : 5 en 1 Joh. 5 : 18. Allen die tegen de Heilige Geest zondigen, zijn nooit uitverkoren of wedergeboren geweest, 1 Joh. 2 : 19: „Zij zijn uit ons uitgegaan, maar zij waren uit ons niet.” (Vgl. D.L. V, art. 6.)
- Over deze zonde moeten wij niet lichtvaardig oordelen, omdat wij geen hartenkenners zijn; en als wij oordelen, dan moeten wij dat doen op grond van de boze vruchten en droevige gevolgen.
- De vergeefbare zonden, die niet tegen de Heilige Geest bedreven worden, zijn alle andere zonden; waarvoor alleen zij de vergeving deelachtig worden, die met berouw en leedwezen zich daarover voor God verootmoedigen. Ook merken wij bij het onderscheiden van de zonden nog op, dat ze van zichzelf zonde zijn, of door toevallige zaken zonden worden.
- Van zichzelf zijn zonden: alle daden die met Gods Wet in strijd zijn, en door Gods Wet verboden en verdoemd worden, zoals onwetendheid van God, goddeloosheid, haat, doodslag, diefstal enz. Echter niet voor zover het bewegingen en daden zijn van God, Die alles werkt. (Want alle bewegingen en daden, voor zover ze bewegingen van God zijn, zijn van zichzelf goed, omdat wij in Hem leven, ons bewegen en zijn, Hand. 17 : 28). Maar ten opzichte van ons, voor zover ze tegen Gods Wet bedreven worden, zijn ze uit haar aard boos en zondig.
- Zonden uit toeval, zijn de daden van onwedergeborenen en huichelaars. Ofschoon ze door God geboden zijn, toch mishagen ze Hem, omdat ze onder geloof en bekering geschieden. Ook zijn zonden bij toeval: het doen van middelmatige dingen, die in zichzelf goed noch kwaad zijn, wanneer ze met ergernissen gepaard gaan. Vgl. Rom. 14 : 23: „Al wat uit het geloof niet is, dat is zonde”; Titus 1 : 15: „den bevelen en ongelovigen is geen ding rein”; Hebr. 11 : 6: „zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen.”

Om die reden is het, dat alle deugden der onwedergeborenen zoals de kuisheid van Scipio, de dapperheid van Julius Caesar, de trouw van Regulus, de rechtvaardigheid van Aristides, enz. op zichzelf wel goede werken zijn en door God geboden, maar toch zonde zijn door toevallige omstandigheden. Ten dele, omdat de persoon van wie zij voortkomen, God niet behaagt, ten dele, omdat ze ook niet op zulk een wijze geschieden - noch tot zulk een doel - als het behoort, n.l. uit het geloof en tot Gods eer; welke voorwaarden in alle goede werken vereist worden. Daarbuiten zijn ook de allerbeste werken zonde. Want een goddeloze of huichelaar die aalmoezen geeft, offeranden offert enz., doet dat alles zonder liefde

en geloof, en niet tot eer van God, Matth. 6 : 2: „Wanneer gij dan aalmoes doet, zo laat voor u niet trompetten, gelijk de geveinsden in de synagogen en op de straten doen, opdat zij van de mensen geëerd worden. Voorwaar zeg Ik u: Zij hebben hun loon weg”; en Jes. 66 : 3: „Wie een os slacht, slaat een man.”

Er bestaat dus een groot verschil tussen de goede werken en deugden van de wedergeborenen en onwedergeborenen.

De goede werken der wedergeborenen geschieden uit een waar geloof, om welke reden ze Gode behagen; maar de werken der onwedergeborenen zijn geheel tegengesteld.

De wedergeborenen betrachten in hun werken de eer van God, maar de onwedergeborenen en geveinsden hun eigen eer.

De werken der wedergeborenen zijn steeds vergezeld met een innerlijke gehoorzaamheid, of ware lust en ijver om God te gehoorzamen; en daarom houden zij in dit opzicht altijd het geloof en een goed geweten, terwijl de onwedergeborenen en geveinsden alleen de uiterlijke gehoorzaamheid, en niet de innerlijke betrachten; en dus zijn hun deugden alleen vermommingen van de geveinsdheid en geen ware deugden.

De onvolmaaktheid der wedergeborenen wordt door Christus' genoegdoening bedekt, en de aanklevende zonden worden hun niet toegerekend. Ook geldt het niet van hen, dat zij Gods gave door hun zonden bezoedelen. Maar ook al zijn de deugden der onwedergeborenen op zichzelf genomen goed, toch zijn ze om toevallige omstandigheden zonden en mishagen ze Gode, niet alleen om hun onvolmaaktheid, maar ook omdat ze met vele zonden bevuurd zijn.

De goede werken der onwedergeborenen worden door God soms tijdelijk beloond; niet omdat Hij ze gans en al voor goed houdt, maar opdat Hij hen en anderen zou aanmoedigen tot alle eerbaarheid en uiterlijke tucht, die het menselijke geslacht nodig heeft. Maar de werken der wedergeborenen - hoe gebrekkig ze ook zijn - neemt de Heere om Christus' wil voor volkomen aan, en beloont ze tijdelijk en eeuwiglijk, 1 Tim. 4 : 8: „De Godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de belofte des tegenwoordigen en des toekomstigen levens.”

Wanneer de onwedergeborenen de werken doen, die God bevolen heeft, verkrijgen zij een verzachting van de straf, opdat zij met andere boosdoeners in dit leven niet gelijkgesteld zouden worden. Maar de wedergeborenen worden niet alleen niet zo zwaar gestraft, maar zelfs helemaal van de straffen verlost.

Tegenwerping: Als de uiterlijk-goede werken der onwedergeborenen zonden zijn, dan moeten ze die niet doen, omdat de zonde verboden is.

Antwoord:

Men moet niets doen, dat van zichzelf zonde is, maar dat geheel en al nalaten. Maar de werken die niet van zichzelf, maar door enig toeval zondig zijn - zoals de werken der onwedergeborenen - moeten niet nagelaten, maar verbeterd worden op zulk een wijze en tot dat doel, als God geboden heeft. Ook is de uitwendige tucht en eerbaarheid in de onwedergeborenen zeer nodig, allereerst omdat God het bevolen heeft; dan om de straf, die gesteld is op de verbrekers der tucht, te ontkomen; ook opdat zo de vrede en gemeenschap onder de mensen moge blijven; tenslotte opdat niet door in openlijke boosheden te volharden, de weg tot bekering voor hen warde afgesloten.

Zo zien wij dus een zeer groot onderscheid tussen de zonden der wedergeborenen en onwedergeborenen. Want zolang de wedergeborenen nog in dit leven zijn, hebben zij allen nog overblijfselen der zonde, zoals tevoren al gezegd is. Die

zonde bestaat uit erfzonde, daarna uit vele dadelijke zonden, zoals onwetendheid, nalatigheid en zwakheden, die zij echter onder tranen voor God belijden, en waartegen zij krachtig zoeken te strijden, en zo behouden zij steeds een goede consciëntie, en verkrijgen zij de vergeving van hun zonden. Er zijn er soms ook wel onder de begenadigden, die in dwalingen vervallen, die in strijd zijn met de fundamentele leerstukken van het geloof, of in zonden tegen hun geweten (vallen), waardoor zij tijdelijk de gaven des Geestes en een goed geweten voor God verliezen; en zij zouden door Hem verdoemd worden, als zij tot het einde daarin volhardden. Evenwel kunnen zij niet verloren gaan, omdat zij nog in dit leven zich tot God bekeren.

De wedergeborenen verschillen van de goddelozen bij het zondigen in de volgende opzichten:

1. Dat God van eeuwigheid voorgenomen heeft, Zijn uitverkorenen zalig te maken;
2. Dat de Godzaligen, wanneer zij gezondigd hebben, zich steeds tot Hem bekeren, van Wie zij afgeweken waren; en
3. Dat zelfs ondanks de zonde der uitverkorenen een zaad van het ware geloof en der bekering overblijft, zodat zij niet in dwalingen kunnen (ver-)vallen, die afwijken van de grondstukken der leer, noch in zonde (kunnen vallen) tegen het geweten. Evenwel, soms is het minder en flauwer, en wordt het tijdelijk door verzoeking overwonnen, doch ook weer niet zo, dat wie eens tot God bekeerd zijn, weer geheel en al van Hem kunnen afvallen, Rom. 7 : 16, Luk. 22 : 32, 1 Joh. 3 : 9, 1 P. 1 : 23, Jes. 42 : 3 en Ps. 37 : 24. Dit alles wordt in de onwedergeborenen, als zij zondigen, niet gevonden, maar wel hetgeen er mee in strijd is.

4. Welke de oorzaken van de zonde zijn.

God is geen oorzaak of werkmeester van enige zonde. Dit wordt bewezen: 1. Uit het getuigenis van de Heilige Schrift, Gen. 1 : 31: „God zag al wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed”, en Ps. 5 : 5: „Gij zijt geen God, Die lust heeft aan goddeloosheid.” 2. God is op het hoogst en volkomenst goed en heilig. 3. Hij verbiedt in Zijn Wet alle zonden. 4. Hij bestraft ze zeer ernstig. Indien God de mens verkeerd geschapen had, zou Hij geen rechtvaardige oorzaak hebben om zijn boosheid en verkeerdheid te straffen, aangezien Hij ze dan Zelf geschapen en gemaakt zou hebben. Daarom komt een oudvader (Fulgentius) tot dit besluit: „God is geen auteur of oorzaak van die dingen, welke Hij wreekt en straft.” Welnu, God straft de zonde, en dus is Hij er niet de auteur van. 5. Hij vernietigt Zijn eigen beeld in de mens niet. 6. God is de werkende oorzaak, Die de mens wederbaart en herschept. Daarmee betuigt Hij dus, dat de mens de boosheid en verdorvenheid zijner natuur niet bij de schepping van Hem ontving, maar dat Hij daarvan een afschuw heeft. Maar de eigenlijke oorzaak die de zonde bewerkte, is de wil van de duivel en van de mens, waardoor hij ongedwongen van God is afgevallen, en zichzelf van het beeld Gods heeft beroofd. Ja, door des duivels nijd is de dood in de wereld gekomen (Vgl. Boek der wijsheid 2 : 24); als een straf op de zonde, Joh. 8 : 44: „Gij zijt uit den vader den duivel en wilt de begeerten uws vaders doen. Die was een mensenmoorder van den beginne en is in de waarheid niet staande gebleven; want geen waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zo spreekt hij uit zijn eigen; want hij is een leugenaar en de vader derzelve leugen”; 1 Joh. 3 : 8: „Die de zonde doet, is uit den duivel; want de duivel zondigt van den beginne. Hiertoe is de Zone Gods geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zoude”; en Rom. 5 : 12: „Door één mens is de zonde in de wereld ingekomen.”

De oorzaak van de eerste zonde onzer voorouders in het paradijs is, zoals we zoeven zeiden, de duivel geweest, die hen daartoe aanporde en aan wie zij gehoorzaamd hebben.

De oorzaak, die de erfzonde over het ganse menselijke geslacht bracht, is de eerste val van Adam, Rom. 5 : 19: „Door de ongehoorzaamheid van dien enen mens zijn velen tot zondaars gesteld geworden.”

De oorzaak van de dadelijke zonden in Adams nakomelingen is de erfzonde, Rom. 7 : 17: „Ik dan doe datzelve nu niet meer, maar de zonde die in mij woont”, en Jak. 1 : 15: „Daarna de begeerlijkheid ontvangen hebbende baart zonde.” De aantlokkende oorzaken die de mens tot zonde wekken, zijn de verschillende dingen die hem voorkomen, Ram. 7 : 8: „Maar de zonde oorzaak genomen hebbende door het gebod, heeft in mij alle begeerlijkheid gewrocht.” De voornaamste oorzaak zijn de duivel en de verdorven mens. De oorzaken van de dadelijke zonden zijn menigmaal van de vóór(af)gaande zonden afkomstig. Want de Schrift leert ons, dat God wel zonde met zonde straft, en dat de volgende zonden de straf zijn voor de vorige. Vergelijk Rom. 1 : 24: „Daarom heeft ze God ook overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten tot onreinigheid, om hunne lichamen onder elkander te onteren”, en 2 Thess. 2 : 11: „Daarom zal hun God zenden een kracht der dwaling, dat zij de leugen zouden geloven.”

Aangezien echter het menselijke verstand, door hoogmoed verleid, verschillende vonden uitdenkt, om de oorzaak der zonde op God te schuiven en zichzelf te verontschuldigen, daarom is het nodig, dat men de echte oorzaak der zonde eens wat nader onderzoekt en alle ijdele uitvluchten uit de weg tracht te ruimen.

Sommigen stellen de oorzaak van de zonde in een noodwendigheid, die zou voortkomen uit de stand des hemels en der sterren. Zij zeggen: „Ik heb gezondigd, omdat ik onder een ongunstige planeet of ster geboren ben.” Anderen schuiven - wanneer zij zondigen en daarover bestraft worden - de schuld van zich af, om ze aan de duivel te geven. Weer anderen - en dat gaat nog iets verder - ontzien zich niet, om de schuld op God te leggen, door te zeggen dat God het zo gewild heeft; want als Hij het niet gewild had, zou ik niet gezondigd hebben. Nog weer een andere groep mensen zal zeggen: God had het wel kunnen voorkomen; maar dat heeft Hij niet gedaan, dus is Hij de bewerker van mijn zonde.

Het is niets nieuws, dat de mensen met deze en soortgelijke uitvluchten hun godslasterlijke tongen tegen de Heere verheffen. Want ook onze eerste voorouders deden dat al. Toen zij gezondigd hadden en door God vanwege hun gepleegde ongehoorzaamheid beschuldigd werden, beleden zij hun misdaden niet oprecht, maar gaven zij de schuld van hetgeen zijzelf gedaan hadden, aan een ander. Want Adam wierp de schuld niet alleen op de vrouw, maar op God Zelf, zeggende: „De vrouw, die Gij bij mij gegeven hebt, die heeft mij van dien boom gegeven en ik heb gegeten” 1). Alsof hij daarmee wilde zeggen: „Als U ze mij niet geschonken had, zou ik niet gezondigd hebben.” De vrouw legt dan weer de schuld geheel en al op de duivel, als zij zegt: „Die slang heeft mij bedrogen, en ik heb gegeten.” Door al deze goddeloze en vervloekte uitvluchten voor de oorsprong van het kwaad der zonde wordt de majesteit, waarheid en rechtvaardigheid van God ernstig gekwetst. Want in eigenlijke zin kan 's mensen natuur de oorzaak van de zonde niet zijn, omdat God die (natuur) goed en recht geschapen heeft, Gen. 1 : 31: „God zag al wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed.” De zonde is een eigenschap die de mens eerst na de val deelachtig werd, en niet een wezenlijke eigenschap, hoewel ze na de val „natuurlijk” geworden is; reden, waarom ze door Augustinus niet ten onrechte zo genoemd wordt, aangezien wij nu allen in zonde ontvangen en

geboren worden, en in die zin zijn wij „van nature kinderen des toorns”, Ef. 2 : 3. Intussen heeft deze stof een breder uitleg nodig.

Daarom merken wij er het volgende nog over op.

1. Zij die beweren, dat een onvermijdelijke noodzaak - die afhangt van de stand des hemels - de oorzaak der zonde is, omschrijven die als te bestaan in een orde, welke (onderling) samenhangt door een constante eeuwigheid en noodwendigheid van raden en werken, naar Gods Raad of naar de kwade sterren. Wanneer men zulke mensen nu vraagt, wie de sterren schiep, dan moeten ze wel antwoorden, dat God er de Werkmeester van is (zoals Hij het van alles immers is); en daaruit zou dan volgen, dat God de oorzaak van het kwaad is, dat de sterren bewerken. Intussen leerden zelfs de beste filosofen niet zulk een noodwendigheid, laat staan de Christenen! Augustinus schreef: „Zij die zeggen, dat alle dingen door een onafwendbare noodwendigheid geschieden, willen staande houden, dat niet alleen al onze werken en toekomst, maar zelfs al ons willen afhangt van de stand der sterren op die tijd, dat men geboren wordt; welke gestalten zij „constellationes” noemen. Maar Gods genade gaat niet maar de sterren en de hemelen, maar zelfs de Engelen te boven.”

Laat ons dit punt besluiten met de woorden van de Heere uit Jer. 10 : 2: „Zo zegt de HEERE: Leert den weg der heidenen niet en ontzet u niet voor de tekenen des hemels, dewijl zich de heidenen voor dezelve ontzetten.” De reden waarom de planeet Saturnus door de sterrenkundigen wreed en ongelukkig, en Venus daarentegen lieflijk en goedgunstig genoemd wordt, is ijdel. Want die sterren bezitten geen kracht om goed of kwaad te kunnen doen. Daarom mag men aan haar de schuld der zonde niet toeschrijven.

2. Het feit, dat niet de duivel alléén de auteur der zonde is, blijkt daaruit dat hij de mens het kwaad wel kan aanraden en ingeven, maar hem in geen geval dwingen kan. Want God houdt de duivel steeds zo onder Zijn macht, dat hij maar niet doen kan wat hij wil, maar uitsluitend datgene en zoveel, als God hem toelaat. Ja, hij heeft zelfs over de onreine dieren geen macht, volgens Matth. 8 : 31; des te minder dus over de edele ziel van de mens. Wel bezit hij een groot vermogen en sluwheid om iets aan te raden. Maar God is veel sterker, en Hij houdt nimmer op, Zijn uitverkorenen het goede in te geven; en Hij staat de satan niet meer toe dan hetgeen voor hen nuttig is. U ziet dit bevestigd in de heilige man Job, en in het voorbeeld van Paulus, zoals deze uit eigen ervaring spreekt, 1 Kor. 10 : 13: „God is getrouw, Welke u niet zal laten verzocht worden boven hetgeen gij vermoogt.” En daarom is het grote ijdelheid, wanneer men de schuld van zijn zonde op de duivel legt.

3. Nu moet nog bewezen worden, dat ook God niet de auteur van de zonde is. „God - zeggen ze - heeft het gewild; en als Hij het niet gewild had, zou ik niet gezondigd hebben; want wie kan Zijn macht wederstaan?” Of ze zeggen: „Omdat Hij dat alles had kunnen verhinderen - hetgeen Hij niet deed - daarom is Hij er immers de Bewerker van.”

Dit zijn zo enkele van de lasteringen en gemene drogredenen der goddelozen. Zeker, als God het gewild had, zou Hij door Zijn almacht het kwade wel hebben kunnen verhinderen. Maar Hij wil Zijn schepsel en de rechtvaardige mens niet verderven. Daarom handelt Hij menselijkerwijs met hem en stelt hem Zijn wetten voor. Daarbij belooft Hij loon aan de onderhouder en bedreigt met straf de

overtreder. Hij gebiedt het goede te betrachten en het kwade te vermijden; en daartoe wil Hij Zijn genade (zonder welke niemand ook maar iets doen kan) niet onthouden aan al degenen, die ze in het geloof, van Hem begeren. Indien dan nu de mens zulks nalaat en veracht, dan wordt de zonde aan hem, en niet aan God, toegeschreven. De reden waarom God de zonde, die Hij had kunnen verhinderen, niet verhinderd heeft, is deze, dat Hij de door Hemzelf gestelde orde niet zou verwarren en dus Zijn werk niet zou teniet maken. Daarom kan men niet beweren, dat God de oorzaak (der zonde n.l.) is.

Verder zullen we nog enkele teksten uit de Schrift, die het geschrevene bevestigen, hier aanhalen; daarna de oorsprong en fontein der zonde openen, en ten slotte enkele tegenwerpingen weerleggen.

Het feit dat de Heilige Schrift verklaart, dat God geen Bewerker van de zonde is, maar de mens, blijkt o.a. uit Ez. 18 : 23: „Zoude Ik enigszins lust hebben aan den dood des goddelozen? spreekt de Heere HEERE; is het niet, als hij zich bekeert van zijn wegen, dat hij leve?”; Ps. 5 : 5v.: „Gij zijt geen God, Die lust heeft aan goddeloosheid; de boze zal bij 13 niet verkeren, De onzinnigen zullen voor uw ogen niet bestaan; Gij haat alle werkers der ongerechtigheid”; Pred. 7 : 29: „God heeft den mens recht gemaakt, maar zij hebben vele vonden gezocht”; Rom. 3 : 5v.: „Indien nu onze ongerechtigheid Gods gerechtigheid bevestigt, wat zullen wij zeggen? Is God onrechtvaardig, als Hij toom over ons brengt? (Ik spreek naar den mens.) Dat zij verre; anderszins hoe zal God de wereld oordelen?” Rom. 5 : 12: „Door één mens is de zonde in de wereld ingekomen” enz. En Rom. 7 : 18: „Ik weet dat in mij, dat is in mijn vlees, geen goed woont.”

Zo komen we nu tot de conclusie, *dat God geen auteur der zonde is, maar dat de oorsprong van het kwaad uit de mens zelf voortkomt, door het ingeven des duivels.* Alzo echter, dat wij leren, dat de duivel, nadat hij eerst zelf verdorven was, ook de mens besmet heeft, zodat hij niets zou hebben kunnen doen, indien de mens niet vrijwillig naar hem geluisterd had. Daarom moet men bij onze vader Adam opmerken, hoe God hem naar Zijn beeld en gelijkenis, dat wil zeggen: goed en oprecht, heilig, rechtvaardig en onsterfelijk geschapen had. Bovendien was hij versierd met zeer vele uitnemende gaven, opdat hem niets zou ontbreken tot zijn gelukzaligheid in God. Hij was voorzien van een zeer Goddelijk verstand (van God gegeven); zijn wil was geheel vrij en heilig, en had macht om goed en kwaad te doen. God had hem een wet gegeven, die hem kon leren, wat hij doen of laten moest. Hij had tot hem gezegd: „Van allen boom dezès hofs zult gij vrijelijk eten; maar van den boom der kennis des goeds en des kwaads, daarvan zult gij niet eten; want ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven”, Gen. 2 : 16v. God eiste van de mens gehoorzaamheid en geloof; dat hij Hem geheel en al zou aankleven, en door geen noodwendigheid gedreven, vrijwillig alles doen zou, Eccl. 15 : 14v. (Het Boek Ecclesiasticus (Jesus Sirach): „Hij heeft van den beginne den mens gemaakt, en hem gelaten in de hand zijns raads. (En heeft gezegd): Indien gij wilt, gij zult de geboden houden en het geloof om te doen hetgeen Mij behaagt.” Wij zien ook, dat, toen satan de mens verzocht en hem aanried om van de verboden boom te eten, het (de mens) niet onbekend was, dat de raad van de duivel in strijd was met Gods gebod; zoals uit de zo juist aangehaalde tekst, Gen. 2 : 16v. blijkt, wanneer wij er de bedreiging bijvoegen: „ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.” Nu had hij de macht om te eten of niet te eten. God heeft hem Zijn bedoeling duidelijk te kennen gegeven, n.l. om niet te eten, onder aanwijzing van het gevaar, ten einde hem van het eten af te schrikken; want het

was een bedreiging met de straf des doods. Satan nam geen geweld te baat, wat hij trouwens niet eens kon. Maar waarschijnlijk had hij het gebod geraden en spoorde hij daarom moeder Eva aan om het te overtreden. Zodra zij nu haar wil naar de wil van satan neigde, is haar verstand van het Woord Gods afgeweken; en nadat zij de goede Wet verworpen had, heeft zij een kwaad werk bedreven. Daarmee was het echter nog goed, maar zij moest ook haar man, die gewillig volgde, in hetzelfde kwaad brengen, zoals blijkt uit Gen. 3 : 6: „En de vrouw zag, dat die boom goed was tot spijze en dat hij een lust was voor de ogen, ja, een boom die begeerlijk was om verstandig te maken; en zij nam van zijn vrucht en at; en zij gaf ook haren man met haar, en hij at.”

Hier hebt ge nu het echte beginsel van het kwaad, namelijk de duivel; en hetgeen de mens daartoe bewogen heeft, te weten zijn valse verleiding, ja een leugen, die gepaard ging met het lustige voorkomen van de verboden boom. Doch, hoe zeer bedrogen en misleid, deden Adam en Eva dit alles uit henzelf, in de hoop op een uitnemender wijsheid, die hun door de leugenaar (en daaronder versta ik de duivel) beloofd was. Dus kunnen wij tot de conclusie komen, dat de zonde niet van God kwam - Die immers het kwaad verbiedt - maar van de duivel en van de verkeerde keuze door het verdorven oordeel en de kwade wil van de mens, die er alleen de oorzaken van zijn. Dit kwaad nu is van de eerst.? Mensen over al hun nakomelingen gekomen. Want deze eerste verdorvenheid brengt als een kwade wortel, een vuil gewas en uitspruitsel voort, die met zijn natuur overéénstemt. Bovendien stelt satan dan nog zijn listigheid in het werk, om met zijn leugens en verleiding zijn plantjes al meer en meer te verbouwen en te doen uitspruiten. Intussen zou hij tevergeefs zijn werk doen, als de mens zich niet vrijwillig aan hem overgaf om door hem verbouwd te worden. Deze zonde wordt de erfzonde genoemd, omdat ze door voortteling van de eerste voorouders overgeërfd wordt. Want wij brengen ze mét onze natuur, uit de buik van onze moeder in de wereld, Ps. 51 : 7: „Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen.” En Christus spreekt over de duivel in Joh. 8 : 44 als volgt: „Die was een mensenmoorder van den beginne en is in de waarheid niet staande gebleven; want geen waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zo spreekt hij uit zijn eigen; want hij is een leugenaar en de vader derzelve leugen.”

Tegenwerping 1. Satan is door God geschapen, dus is ook zijn boosheid van Hem (afkomstig).

Antwoord. Het is niet waar, dat de satan door God geschapen is. Maar wel de goede Engelen (zijn n.l. door God geschapen), uit welke heerlijke staat zij vrijwillig (af)gevalen zijn, en zo werden zij tot satans, d.w.z. tot tegenpartijders. Want wij lezen ervan, dat zij in de waarheid niet zijn staande gebleven. Daaruit volgt dus, dat zij voor de val in de waarheid geweest zijn.

Tegenwerping 2. God schiep Adam, dus heeft Hij dan ook, zijn zonde geschapen.

Antwoord. Dat volgt (daar) niet (uit). Want wanneer aan God het scheppen van enig wezen, dat goed is, toegeschreven wordt, dan kan Hem daarom nog niet het kwade ten laste worden gelegd, dat over het goede schepsel kwam. De zonde is niet de natuur van de mens, maar is een verdorvenheid der natuur, die door God goed geschapen was. Evenwel heeft hijzelf de goedheid, die hij van God ontvangen had, op aanraden van de duivel weggeworpen en zichzelf verdorven. Augustinus zegt: „God heeft de mens met recht geschapen, als Auteur en oorzaak van zijn natuur, maar geenszins van zijn gebreken of zonden.”

Nogmaals: Ja, maar de wil en de macht die Adam bezat, kwam van God;

dus is ook de zonde van God (afkomstig), die door de wil gepleegd werd. Antwoord. Ook dit volgt er niet uit. Want voor zover Adams wil van God (afkomstig) was, is deze geen oorzaak van de zonde geweest, maar wel wat betreft het feit, dat ze zich vrijwillig aan de raad van de duivel onderwierp. Want God gaf Adam geen wil en macht om kwaad te doen, maar dat heeft Hij hem met nadruk in Zijn Wet verboden. Maar hijzelf heeft zijn goede wil en macht verkeerd gebruikt. Een zoon die het geld, dat hij van zijn vader ontving, erdoor brengt, krijgt dat niet van hem, om het er op een verkeerde manier door te brengen, maar om het voor zijn behoeften en tot zijn nut te gebruiken. Wanneer hij nu dit goed verkwist en daardoor verloren gaat, dan gaat hij niet door de schuld van zijn vader, maar door zijn eigen schuld verloren.

Tegenwerping 3. God schiep de mens zodanig, dat hij kón vallen, en Hij heeft hem niet in zijn goede natuur bevestigd; daaruit volgt dus, dat Hij gewild heeft, dat hij vallen en zondigen zou.

Antwoord. De Schrift ontnemt zulke nieuwsgierige mensen hun goddeloze eigenwijsheid, Rom. 9 : 20: „Maar toch, o mens, wie zijt gij die tegen God antwoordt?“, en Jes. 45 : 9: „Wee dien die met zijn Formeerder twist.” Indien God de mens niet zó geschapen had, dat hij had kunnen vallen, dan zou Zijn deugd niet geprezen kunnen worden. Want dan zou hij noodzakelijk goed geweest zijn. Ja, Gods natuur eiste zelfs, dat de mens geschapen werd, zodat hij vallen kon. Want God kan aan geen schepsel Zijn eer geven. Welnu, Adam was een schepsel, en geen God. En evenals God barmhartig is, is Hij ook rechtvaardig. Hij doet de mens goed, maar Hij wil ook, dat de mens Hem gehoorzaam is. Hij heeft hem tal van weldaden bewezen. Daarom is hij verplicht om naar Hem te luisteren, ten einde zijn dankbaarheid uit te drukken. Want Hij beval de mens duidelijk in Zijn wet, wat Hij wilde dat gedaan zou worden, en Hij heeft daar verboden, wat Hij wilde, dat niet gedaan zou worden. Ziet maar Gen. 2 : 16v.: „Van allen boom dezès hofs zult gij vrijelijk eten”, enz. Alsof de Heere had willen zeggen: „Adam, gij moet op Mij zien, Mij aanhangen, Mij gehoorzaam zijn en dienen; ja, ge zult van niemand enig gebod van goed of kwaad aannemen, maar alleen Mij gehoorzaam zijn.”

Nogmaals: Ja, maar God heeft de val van de mens voorzien; en die had Hij wel kunnen voorkomen, als Hij dat gewild had. Maar Hij hééft ze niet verhinderd, en daarom heeft Adam gezondigd door Gods wil en schuld.

Antwoord. Op deze tegenwerping is al eerder geantwoord. Uit Gods voorzienigheid volgt nog niet de noodwendigheid, die Adam tot zondigen kwam dwingen. Een voorzichtig vader voorziet soms wel, op grond van bepaalde aanwijzingen, dat zijn ontaarde zoon door het zwaard zal omkomen; en die vóórwetenschap komt uit, want de zoon wordt vanwege hoererij enz. doorstoken. Wie zal nu echter zo dwaas zijn te zeggen, dat de vader - omdat hij het alles van te voren voorzien had - de oorzaak ervan geweest is. Wanneer Ambrosius over de broedermoordenaar Kaïn spreekt, dan zegt hij: „God wist het immers wel, waartoe de grimmigheid van de razende Kaïn zou komen. Maar daarom wordt ondanks dat feit de wil nog niet gedrongen tot zondigen door enige noodwendigheid, maar het geschiedde uitsluitend, omdat Gods (O6r)wetenschap niet missen mocht.” En Augustinus zegt: „Van de dingen, waarvan God niet de verkeerde Bewerker is, is Hij een rechtvaardig Wreker.”

5. Wat de zonde veroorzaakt.

De zonde brengt de tijdelijke en eeuwige straffen voort. En naardien God zonde met zonde straft, daarom brengt de voorafgaande zonde ook de navolgende zonde

voort, volgens Rom. 1 : 24, 2 Thess. 2 : 11 en Matth. 13 : 12. Om dit echter nog beter te verstaan, dient het volgende in acht genomen:

De eerste zondeval, in het paradijs begaan, heeft de erfzonde of - om het wat duidelijker uit te drukken - de schuld en het verderf van het ganse menselijke geslacht, en de vernietiging van Gods beeld veroorzaakt (zoals al eerder besproken werd).

De erfzonde brengt van haar kant weer alle dadelijke zonde voort, volgens Rom. 7 : 17 enz.

De vóórgaande, dadelijke zonden brengen weer andere (daarop volgende) dadelijke zonden en de aanwas daarvan voort; met dien verstande, dat de mens door het rechtvaardig oordeel Gods, van de éne zonde in de andere komt te vallen; zoals dat van de heidenen gezegd wordt in Rom. 1.

De zonden van anderen brengen dikwijls andere dadelijke zonden voort, n.l. in dien zin, dat ze menigmaal verkeerde voorbeelden aan anderen komen te geven, waardoor deze tot zonden verlost en voortgedreven worden, volgens 1 Kor. 15 : 33: „Kwade samensprekingen verderven goede zeden.”

De zonde brengt altijd een kwade consciëntie en vrees voor Gods oordelen mee, Rom. 2 : 15, Jes. 57 : 21.

Alle ellendigheden van dit leven, ja zelfs de lichamelijke dood, komen uit de zonde voort, en worden daarom van Gods wege aan het ganse mensengeslacht toegezonden, Gen. 2 : 17: „Gij zult den dood sterven”, en Rom. 5 : 12: „Door één mens is de zonde in de wereld ingekomen, en door de zonde de dood.”

Het grootste en ergste dat de zonde veroorzaakt, is Gods toom en de eeuwige dood, welke over alle mensen uitgestort worden, die niet door Christus' verdiensten verlost worden, Deut. 27 : 26: „Vervloekt zij, die de woorden dezer wet niet zal bevestigen”, Dan. 12 : 2: „Velen zullen ontwaken tot versmaadheden en tot eeuwige afgrijzing” en Matth. 25 : 41: „Gaaf weg van Mij, gij vervloekten, in het eeuwige vuur” enz.

Alle zonden, van welke aard zij ook mogen zijn, verdienen de eeuwige dood. Dat verklaart ons de Heilige Schrift op genoemde en nog meer andere plaatsen, Deut. 27 : 26: „Vervloekt zij, die” enz., Jak. 2 : 10: „Wie in één zal struikelen, die is schuldig geworden aan alle” en Matth. 5 : 26: „Gij zult daar geenszins uitkomen, totdat gij den laatsten penning zult betaald hebben.” En toch zijn alle zonden niet even groot, maar worden door graden en trappen onderscheiden, ook zelfs in het oordeel van God, Matth. 12 : 31: „Alle zonde en lastering zal den mensen vergeven worden; maar de lastering tegen den Geest zal den mensen niet vergeven worden”, en Joh. 19 : 11: „die Mij aan u heeft overgeleverd, heeft groter zonde.”

Evenzo zullen ook de *helse straffen* niet (alle) even zwaar zijn, maar er zal een evenredigheid komen tussen de zonde en de straf, ook al zullen alle straffen eeuwig duren, Luk. 12 : 47: „En die dienstknecht welke geweten heeft den wil zijns Heeren en zich niet bereid noch naar Zijnen wil gedaan heeft, die zal met vele slagen geslagen worden” en Matth. 11 : 22: „Het zal Tyrus en Sidon verdraaglijker zijn in den dag des oordeels dan ulieden.”

Over de erfzonde.

Hoewel wij al van tevoren bij het onderscheiden van de zonden, in het kort hebben moeten aanwijzen, wat de erfzonde is, toch is het nu nodig dat men dit punt nog vollediger uitlegt: ze is een vrucht van de zonde of van de (zonde-)val, zoals de Catechismus leert. Er wordt dus voornamelijk gevraagd:

1. wat de erfzonde is;

2. of er zulk een zonde is;
3. vanwaar zij komt;
4. wat ze meebrengt, en
5. de nuttigheid van deze leer.

1. **Wat de erfzonde is.**

De beschrijving daarvan, in de eerste onderscheiding der zonde meegedeeld, behoort tot deze verdeling, namelijk dat de erfzonde de verdorvenheid en strafschuld van het ganse menselijke geslacht is, veroorzaakt door de val van onze eerste voorouders enz. Uit deze beschrijving wordt duidelijk, dat in de erfzonde begrepen is: 1. de verdorvenheid van de ganse menselijke natuur, zoals die voortkwam uit de val van de eerste voorouders;

2. het schuldig staan aan de eeuwige verdoemenis, die daardoor veroorzaakt werd. Over beide spreekt de Apostel, Rom. 5 : 12: „Door één mens is de zonde in de wereld ingekomen, en door de zonde de dood; en alzo de dood tot alle mensen doorgegaan is, in welken allen gezondigd hebben.” Hoewel minder duidelijk, worden deze twee delen ook begrepen in de zeer algemene beschrijving, die aan Anselmus toegeschreven wordt; welke luidt: De erfzonde is een gebrek aan de ingeschapen eerste gerechtigheid, die in de mens behoort te zijn. Want die eerste aangeboren gerechtigheid bestond

niet alleen daarin, dat de gehele natuur aan Gods Wet gelijkvormig was, in.”, ook daarin, dat God haar voor goed erkende en aannam. In plaats nu van deze gelijkvormigheid kwam er met de val de verkeerdheid; en in plaats van hun goedheid de schuld van de eeuwige verdoemenis. Zie hierover na de beschrijving van Hugo (van St. Victor): Erfzonde is hetgeen wij tot ons trekken van de geboorte af door de onwetendheid in het verstand en de begeerlijkheid van het vlees (Vgl. N.G.B., art. 15).

2. **Of er zulk een erfzonde is.**

Deze vraag wordt na de vorige gesteld. Want zij bevestigt die, en vooral hierover wordt er getwist. Want vroeger, ten tijde van Augustinus, hebben de Pelagianen beslist ontkend, dat er erfzonde zou zijn; d.w.z. dat de natuur van de mens schuldig en verdorven is door Adams val. Ja, zij hebben willen verdedigen, dat de zonde der eerste overtreding niet door overerving of voortteling, maar door navolging op andere mensen kwam; en niet omdat de mensen hun oorsprong van Adam hebben, maar omdat ze hem in zijn overtreding gelijk geworden zijn; en dat nu alle nakomelingen in die éne Adam gezondigd hebben, omdat Adam hun allen tot een voorbeeld van zondigen geweest is. Deze Pelagianen heeft Augustinus. in tal van boeken weerlegd.

De Wederdoers willen die dwaling nog heden ten dage verdedigen.

De Schoolgeleerden onder de Rooms en behandelen het stuk van de erfzonde verschillend en zeer onduidelijk. Sommigen geven toe, dat er schuld is vanwege die eerste (zonde-)val, maar ontkennen dat er ook een zonde en verkeerdheid iedereen aangeboren is, welke zonde Gods doem en toorn verdient. Want zij bedoelen te zeggen, dat het gemis van het goed, waarmee wij geboren worden, en de begeerlijkheid geen zonden zijn. Deze opvatting hebben Pighius en anderen weer opnieuw verbreed.

Lombardus weerlegt hen, en bewijst uit de geschriften der kerkvaders, dat de erfzonde niet alleen een schuld, maar ook een zonde is, die van de ouders door voortteling over de kinderen uitgebreid wordt.

Laat ons daarom, ter bestrijding van de Pelagianen, Wederdopers en anderen, aan deze vier bewijsredenen uit de Schrift vasthouden.

1. Dat het ganse menselijke geslacht schuldig is aan Gods eeuwige toom vanwege de ongehoorzaamheid der eerste voorouders, tenzij het dank zij de weldaad des Middelaars van deze schuld verlost wordt. Dit leert de Apostel in Rom. 5 : 12-17 vv.

2. Dat vanwege deze schuld in ons er ook een gemis is aan het goed, en dat er verkeerde genegenheden zijn, die tegen Gods Wet strijden, zodra wij geboren worden. Dit getuigt God Zelf, Gen. 6 : 5 en 8 : 21; en David in Ps. 51 : 7, en Paulus in Rom. 5 : 12vv., Ef. 2 : 1vv.

3. Dat dit gemis en deze genegenheden zonden zijn, die Gods eeuwige toom verdienen. Dit is al eerder bewezen bij de beschrijving van de zonde.

4. Dat dit zonde-kwaad niet alleen door navolging aangetrokken, maar ook van de eerste voorouders over alle nakomelingen - met uitzondering van Christus! - uitgebreid wordt door de voortteling van de verdorven natuur. Dit wordt bewezen:

Allereerst uit de getuigenissen der Schrift, Ef. 2 : 3: „Wij waren van nature kinderen des toorns, gelijk ook de anderen”; Rom. 5 : 16: „De schuld is uit éne misdaad tot verdoemenis”, en vers 19: „Door de ongehoorzaamheid van dien énen mens zijn velen tot zondaars gesteld geworden”; Job 14 : 4: „Wie zal een reine geven uit den onreine?” Ps. 51 : 7: „Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren”; Joh. 3 : 5v.: „Zo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan”

Ten tweede: De kleine kinderen sterven. Daaruit volgt dus, dat zij zonden hebben. Want waar geen zonde is, daar heeft de dood geen macht. De kinderen worden ook gedoopt, daarom hebben ze ook zonden. Maar zij kunnen niet zondigen door navolging. Dus moeten zij een aangeboren zonde hebben; zoals er geschreven staat, Jes. 48 : 8: „Gij zijt van den buik af een overtreder genaamd”, en Gen. 8 : 21: „Het gedichtsel van 's mensen hart is boos van zijn jeugd aan.” En Ambrosius zegt zeer juist: „Wie wordt gerechtvaardigd voor Gods aangezicht, naardien een kind van één dag zelfs niet rein kan zijn van zonden?”

Ten derde. Al wat geboren wordt bezit de natuur van hetgeen, waaruit het geboren is, wat betreft het wezen en de bijkomstige dingen die hem toebehoren. Maar wij worden allen tezamen uit verdorven en schuldige ouders geboren. Daarom brengen wij dus ook allen tezamen bij onze geboorte de verdorvenheid en schuld over ons.

Ten vierde. Door de dood van Christus, de Tweede Adam, wedervaart ons een tweevoudige genade. De gerechtigheid van Christus wordt ons toegerekend en wij worden wedergeboren, of onze verdorven natuur wordt weer hersteld. Daaruit blijkt, dat er ook tweeërlei kwaad van Adam over ons gekomen is, n.l. de schuld en de verdorvenheid der natuur. Want anders was deze dubbele genade en medicijn niet nodig geweest.

Bezwaren van de Pelagianen en anderen tegen de erfzonde.

le Bezwaar:

Indien de erfzonde van de ouders op de kinderen overgaat en uitgebreid wordt, dan moet dat geschieden óf door het lichaam óf door de ziel. Door het lichaam is onmogelijk. Want het lichaam alléén is zonder kennis en verstand. Ook kan het niet door de ziel. Want de ziel is een geestelijk en ondeelbaar wezen, dat niet door de ziel van de ouders gegenereerd wordt, en evenmin wordt de ziel verdorven door God geschapen (omdat God geen Auteur der zonde is). Daarom wordt de erfzonde

niet door de natuur uitgebreid.

1e Antwoord: Hoewel de ziel niet door de ouders geteeld, en door God goed en niet verdorven geschapen wordt, toch kan de rein-geschapen ziel verdorven worden door het lichaam, waarin zij 'gestort' wordt. Want het is geen ongerijmdheid te zeggen, dat de gestalte van het lichaam, dat verdorven en tot het kwade genegen is, een ongeschikt instrument is, waardoor de ziel goede werkingen zou uitvoeren, en dat het de ziel, wanneer deze niet in de oprechtheid bevestigd is, verderft, zodat zij van haar reinheid afwijkt, zodra zij in het lichaam ingestort is.

2e Antwoord: Bovendien, hoewel de erfzonde noch door het lichaam noch door de ziel voortgeplant wordt, wordt ze nochtans uitgebreid, en wel door (middel van) de overtreding der voorouders; vanwege welke overtreding God - wanneer Hij de zielen schept - haar metéén de oprechtheid waarin de mens aanvankelijk geschapen was, onttrekt; evenals de gaven, die Hij onze voorouders op die voorwaarde gegeven had, dat zij ze aan de nakomelingen zouden doorgeven en nalaten, indien zij zelf die bewaarden, of wel voor de nakomelingen verliezen, indien zij ze (die gaven n.l.) verloren.

En als God zo handelt, wordt Hij niet onrechtvaardig noch de oorzaak van de zonde. Want deze onttrekking betekent ten opzichte van God, Die de mens vanwege de overtreding der voorouders hiermede straft, geen zonde, maar een rechtvaardige straf; hoewel ze zonde is wat de voorouders betreft, die ze zichzelf en al hun nakomelingen op de hals haalden.

Daarom moet men als volgt de reden opstellen: „De erfzonde wordt over Adams nakomelingen uitgebreid óf door het lichaam óf door de ziel, óf door de overtreding van de voorouders en vanwege het feit, dat zij verdiend hebben, dat Gods gaven hun en hun nakomelingen ontnomen worden.” En zo merkt ge dus de reden, waarom deze tegenwerping geen standhoudt. Want zoals de erfzonde van de voorouders voortkomt dóór de overtreding, zo komt ze ook daardoor over de nakomelingen. Dit is maar niet een klein scheurtje waarover de Schoolgeleerden onder de Rooms en zo kummervol disputeren - namelijk over de voorttelling der zielen en haar besmetting door het lichaam - maar het is een wijde poort, waardoor de zonde en de dood in onze natuur te voorschijn gekomen zijn, zoals Paulus verklaart, Rom. 5 : 19: „Door de ongehoorzaamheid van dien énen mens zijn velen tot zondaars gesteld geworden.”

1e Aanhoudende bezwaar: Het missen van de gerechtigheid, waarin de mens geschapen was, is zonde. Als dus God de zielen schept, zonder dat deze versierd of begiftigd zijn met deze gerechtigheid, dan volgt daaruit, dat God een oorzaak der zonde is.

Antwoord: Het missen van de gerechtigheid betekent zonde ten aanzien van Adam en ons, die vanwege zijn en onze misdaad veroorzaakt is en met begeerte aangenomen wordt. Want het strijdt tegen de Wet en het betekent zonde, wanneer een schepsel niet de gerechtigheid en gelijkvormigheid aan God bezit. Maar ten opzichte van God is het een rechtvaardige straf over Adams en onze ongehoorzaamheid, en komt het goed overéén met de Wet en met de natuur van God.

2e Aanhoudende bezwaar: Ja, maar God behóórde Adams overtreding niet te straffen met zulk een straf, waarna - zoals Hij wist - het verderf van het ganse menselijke geslacht volgen zou.

Antwoord: Het is beter, dat de hele wereld dan dat de rechtvaardigheid verloren gaat. God behóórde daarom de trots van de mens wel op deze manier te wreken omwille van Zijn allerhoogste rechtvaardigheid en waarheid. Want het vertoornen

van de hoogste God verdiende de opperste straf, d.w.z. de vernietiging van het schepsel. Ook had God gezegd: Gij zult den dood sterven. En Zijn barmhartigheid wordt hierin betoond, dat Hij de uitverkorenen uit het algemene verderf door Christus trekt en behoudt.

2e Bezwaar:

De erfzonde wordt bij de wedergeborenen weggenomen. Daarom kunnen zij die niet verbreiden over hun kinderen.

Antwoord: De erfzonde wordt bij de wedergeborenen wel weggenomen wat betreft de schuld, die hun door Christus vergeven wordt, maar het voornaamste blijft in hen, te weten de boosheid, die tegen Gods Wet ingaat. Want hoewel allen, aan wie de zonden vergeven worden, meteen door de Heilige Geest wedergeboren worden, toch wordt deze vernieuwing in dit leven niet volkomen uitgewerkt. De ouders dan verbreiden door verwekking en geboorte, over hun kinderen niet de wedergeboorte en vergeving der zonden, welke zij uit genade hebben, maar wel de verdorven aard, die zij van nature bezitten.

Aanhoudend bezwaar: Hetgeen de ouders niet hebben, dat kunnen zij ook niet over hun kinderen verbreiden. De schuld wordt bij de wedergeborenen weggenomen, zoals gezegd is. Daarom wordt althans de schuld niet voortgeplant.

Antwoord: Hetgeen de ouders van nature niet bezitten, dat kunnen zij ook niet verbreiden over hun nakomelingen. Maar de ouders zijn vrij van de schuld, echter niet van nature, maar dank zij de weldaad van Christus uit genade. Aangezien dus de ouders niet naar de genade, maar naar de natuur kinderen verwekken, daarom verbreiden zij over hun kinderen niet de gerechtigheid, die hun uit genade toegerekend wordt, maar de ongerechtigheid en verdoemenis, die zij van nature onderworpen zijn. Om dit duidelijk te verklaren gebruikt Augustinus twee beelden in zijn boek over de Doop der kleine kinderen. Het éne is ontleend aan de graankorrels, welke - ofschoon ze door het dorsen en wassen van het kaf en andere onreinheid gezuiverd zijn - na zaaiing toch weer met al die natuurlijke dingen opwassen; en wel, omdat deze reiniging niet uit hun eigen aard voortvloeit, maar door het werk en verstand van mensen tot stand komt. Het andere beeld is dat van een besnedene, die een onbesnedene verwekt, omdat de besnijdenis bij de vader er van nature niet geweest is, maar uitwendig met geweld werd aangebracht. En aangezien de kinderen niet geboren worden door dit uitwendige geweld, maar door de innerlijke kracht der natuur, is het nodig, dat zij na de geboorte de schikking der natuur volgen.

3e Bezwaar:

De kinderen der heiligen zijn heilig en zonder erfzonde. Want de Apostel verklaart, Rom. 11 : 16: „En indien de wortel heilig is, zo zijn ook de takken heilig.”

Antwoord: Onder het woord „heilig” verstaat hier de Apostel niet degenen, die zonder zonde en onbedorven van natuur zijn, maar hij bedoelt die waardigheid van Abrahams nakomelingen, n.l. dat God omwille van het verbond, dat Hij met Abraham oprichtte, steeds enigen uit zijn nakomelingen heeft willen bekeren en met de innerlijke en ware heiligheid begiften, en dat al zijn nakomelingen in het recht der Gemeente deelden.

4e Bezwaar: In 1 Kor. 7 : 14 staat: „Uw kinderen zijn heilig.” En als zij heilig zijn, dan zijn ze zonder erfzonde, enz.

Antwoord: Zij zijn ook heilig wat betreft het uiterlijk gezelschap der Gemeente, waartoe zij behoren; d.w.z. zij zijn zodanigen, die men houden moet voor burgers en lidmaten der Gemeente, en ook voor uitverkorenen en geheiligden, zolang als zij, volwassen zijnde, niet anders van zichzelf getuigen. Ook hangt de uitwendige of innerlijke heiligheid niet af van de vleselijke voortplanting, maar van het verbond en de genade-belofte van God. En daarom worden niet alle kinderen der heiligen wedergeboren; zoals de voorbeelden van Ismaël en Izan, van Jakob en Ezau uitwijzen.

5e Bezwaar: Indien de zonde over de nakomelingen uitgebreid wordt, dan zouden de laatsten erger zijn dan de eersten; want dan zouden over de allerlaatsten alle zonden van alle voorouders komen. Maar het is onbillijk, dat de laatsten ellendiger zouden zijn dan de eersten vanwege de overtredingen der eersten. Daaruit volgt dus, dat de erfzonde van de ouders niet op de kinderen wordt overgebracht.

Antwoord: Het is geen onrechtvaardigheid, dat de laatsten ellendiger zijn dan de eersten vanwege de zonden der voorouders. Want hoe meer zonden er door het menselijk geslacht bedreven worden, des te meer ook Gods rechtvaardige toorn ontstoken en de straf verzwaard wordt, Gen. 15 : 16: „de ongerechtigheid der Amorieten is tot nog toe niet volkomen”; Matth. 23 : 35: „Opdat op u kome al het rechtvaardige bloed.” Trouwens, hoewel God in Zijn rechtvaardigheid toelaat, dat de erfzonde, dat is: de verdorvenheid der natuur en de schuld, op alle nakomelingen overgaat, toch stelt Hij dadelijk in Zijn barmhartigheid een grens, die de zonde niet overschrijden kan; zodat de nakomelingen niet altijd de dadelijke zonden betalen en plavolgen van de voorouders, en dat niet altijd de kinderen van verkeerde ouders nog bozer of ellendiger zijn.

6e Bezwaar: De Profeet Ezechiël verklaart in hoofdstuk 18 : 20, dat „de zoon niet zal dragen de ongerechtigheid des vaders”; en daarom is het niet rechtvaardig, dat de nakomelingen voor de zonde van Adam moeten betalen.

Antwoord: Het feit, dat de zoon de ongerechtigheid des vaders niet dragen zal, betekent dat hij geen straf zal lijden om de ongerechtigheid van de vader; te weten, wanneer hijzelf de ongerechtigheid niet overneemt en daarin vervalt, maar ze veroordeelt en ontvlucht. Maar toch worden wij om Adams ongerechtigheid rechtvaardig gestraft. 1. Omdat wij, als wij nog niet wedergeboren zijn, zijn zonden goedkeuren en navolgen, Job 14 : 4. 2. De overtreding is zó door Adam begaan, dat ze tevens ook door ons bedreven moet heten. Want toen Adam zondigde, waren wij allen tezamen in zijn lendenen, en dus hebben wij in hem gezondigd, zoals de Apostel verklaart, Rom. 5 : 12. 3. Aangezien zijn ganse natuur schuldig is, en wij geboren zijn uit zijn substantie of wezen, en a.h.w. een deel van hem uitmaken, daaruit volgt noodzakelijk, dat wij schuldig zijn, Ef. 2 : 3. 4. Adam had Gods gaven op deze voorwaarde ontvangen, dat hij ze aan ons zou meedelen - in geval hij ze behield - of ze voor ons zou verliezen, indien hij ze verloor. Gelijk hij ze daarom ontvangen heeft, heeft hij ze ook voor zich en zijn nakomelingen verloren.

7e Bezwaar: Alle zonde wordt met de wil volbracht, maar de kinderen hebben nog geen wil. En daarom doen zij geen zonde.

Antwoord: Dit is waar voor de dadelijke zonden, maar geldt niet de erfzonde, welke een verdorvenheid der natuur is. En bovendien: hoewel de kinderen metterdaad de zonden niet willen, toch hebben ze het vermogen en een natuurlijke

neiging om de zonden te willen, volgens Gen. 8 : 21.

Aanhoudend bezwaar: De gebreken der natuur verdienen meer medelijden en kwijtschelding dan berisping en straf, zoals ook Aristoteles leert: „De dingen die van nature zijn, bestraft niemand.” De erfzonde is een gebrek der natuur, en daarom behoort ze niet gestraft te worden.

Antwoord: De gebreken der natuur verdienen geen straf, wanneer ze niet ontstonden uit onachtzaamheid of boosheid. B.v. iemand die van nature of door ziekte of door een wonde blind geworden is, die is geen bestraffing, maar medelijden waardig. Maar de gebreken die men zich door overtreding zelf op de hals haalt, verdienen wel straf; zoals dezelfde Aristoteles ook verklaart, als hij eraan toevoegt: „Maar wie blind werd door wijn te drinken of door een andere onmatigheid, dien bestraft ook een ieder.”

3. Vanwaar de erfzonde haar oorsprong heeft.

Deze vraag kan verstaan worden uit hetgeen al eerder in het algemeen over de oorzaken der zonde en over de vruchten der eerste zonde opgemerkt is, n.l. dat de erfzonde in ons is vanwege de val van onze eerste voorouders, die vanwege hun ongehoorzaamheid niet alleen hunzelf, maar ook al hun nakomelingen de schuld en verdorvenheid berokkend hebben; en wel om die reden, dat zij de heerlijkheid, waarin zij geschapen waren, op deze voorwaarde van Godswege ontvangen hadden, dat - indien zij die bewaarden - dan zouden ze die ook aan de nakomelingen meedelen; maar als zij die verloren, dat ze dan ook de nakomelingen daarvan zouden beroven. Evenals een leenman, die enig goed op bepaalde voorwaarden van trouw in ontvangst neemt, het steeds voor zichzelf en zijn nakomelingen behoudt; tenzij hij of zijn opvolgers zich aan trouwbreuk (felonie) schuldig maken; zodat de leenman die zijn leenheer afvalt en tot diens vijanden overgaat, zijn goed komt te verliezen, hetgeen dan weer tot het bezit van de leenheer terugkeert: zo handelde God ook, Die de mens de hele aardbodem schonk en hem tot een heer over alles gesteld had.

Want toen de mens ondankbaar en ongehoorzaam werd, met de vijand onderhandelde en hem volgde, toen verwierp Hij hem met al de zijnen, en verstiet Hij hem, opdat zij erkennen zouden, welke heerlijkheid zij van God ontvangen en wgens hun ondankbaarheid verloren hebben.

De erfzonde is derhalve een vrucht en straf van de zondeval of ongehoorzaamheid der mensen. God heeft die in Zijn rechtvaardig oordeel gestraft met de beroving van Zijn beeld en met de verwerping der ganse natuur. Ook is het niet nodig, indien de erfzonde door de ouders over de kinderen gebracht wordt, erover te redetwisten, of dit geschiedt door de voortteling van het lichaam, of van de ziel, of van die beide. Want daarover ontstonden zeer diepzinnige redematies, waar men niet uit kan komen.

Paulus neemt ze alle volkomen weg, als hij zegt, Rom. 5 : 12, dat „door één mens de zonde in de wereld ingekomen is en door de zonde de dood; en alzo de dood tot alle mensen doorgedaan is, in welken allen gezondigd hebben.” Hij leert dus, dat de schuld aan de oorspronkelijke verdorvenheid dagelijks op geen andere manier over de nakomelingen komt, dan eertijds over de eerste stamouders, die de overtreding begingen: dat namelijk door Gods rechtvaardig oordeel de menselijke natuur gestraft wordt met de ontneming van de gerechtigheid, waarin God de mens geschapen had, en met de eeuwige verdoemenis om der zonden wil. Dit is daarom de wijde en brede poort, waardoor de zonde en de dood op ons aangevallen zijn, zoals wij al eerder bewezen hebben.

4. Wat door de erfzonde veroorzaakt wordt.

De erfzonde brengt, ten eerste, alle dadelijke zonden voort, die uit de verdorvenheid der natuur als uit een fontein overvloedig voortkomen, Rom. 7 : 8: „Maar de zonde oorzaak genomen hebbende door het gebod, heeft in mij alle begeerlijkheid gewrocht”; Jak. 1 : 15: „Daarna de begeerlijkheid ontvangen hebbende baart zonde”; vervolgens de tijdelijke en eeuwige straf, Rom. 5 : 12: „Door de zonde is de dood in de wereld ingekomen”, enz. Vergelijk hetgeen hiervoor door de zonde in het algemeen veroorzaakt werd.

5. Waartoe deze leer nuttig is.

De leer van de erfzonde moet in de Gemeente onderwezen worden:

1. Opdat de zonde recht en grondig gekend wordt.
2. Omdat God wil, dat wij weten en belijden, dat onze verdorvenheid zo groot is, dat wij aan de gehoorzaamheid zelfs niet toekomen kunnen zonder Zijn genade en de Heilige Geest.
3. Opdat wij zouden weten, welke zonden er in de heiligen nog overgebleven zijn, en welk onderscheid der zonde er in de wedergeborenen en onwedergeborenen is. Want de erfzonde is wel in alle mensen, maar wordt in de wedergeborenen weggenomen; en wel, wat de schuld betreft, volkomen; en wat de verdorvenheid aangaat: die begint slechts in dit leven weggenomen te worden. In de onwedergeborenen blijven de schuld en de verdorvenheid.

Vraag 8: *Maar zijn wij alzo verdorven, dat wij ganselijk onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad?*

Antwoord: *ja wij a), tenzij wij door de Geest Gods wedergeboren worden b).*

a. Gen. 6 : 3 en 5; 8 : 21; Job 14 : 4; 15 : 14-16, Ps. 14 : 2v., Jes. 53 : 6, Matth. 7 : 18, Rom. 8 : 7, 1 Kor. 2 : 14, 2 Kor. 3 : 5; Ef. 2 : 1 en 5, Fil. 2 : 13, Kol. 1 : 21.

b. Joh. 3 : 3, Ez. 11 : 19v., 1 Kor. 12 : 3, Jak. 1 : 17, Ef. 2 : 5.

Verklaring van Vraag 8.

Met de behandeling van 's mensen ellende hangt samen het verschil over de vrije wil of over de krachten van 's mensen wil, om goed te doen en God gehoorzaam te zijn. Want het is ons nodig te weten, wat de mens voor de val vermocht, en wat hij nu na de val nog vermag, opdat wij in het rechte bewustzijn, welk kwaad door de eerste zonde veroorzaakt werd, al meer en meer aangespoord zouden worden tot ootmoed, tot begeerte naar de genade en de Goddelijke heerschappij, alsook tot dankbaarheid. Want de leer van 's mensen vrije wil betekent geen overdenking van onze kracht en heerlijkheid, maar van onze onmacht en ellende.

De voornaamste vraag en bedoeling bij dit geschil is namelijk: ‘Of zoals de mens zichzelf van God heeft afgekeerd, hij nu ook uit eigen kracht tot God zou kunnen wederkeren, de aangeboden genade ontvangen en zichzelf bekeren; en bij gevolg, of dus 's mensen wil er de voornaamste oorzaak van is, waarom sommigen bekeerd worden en anderen in de zonde volharden; en waarom zowel de bekeerden als de

onbekeerden, sommigen meer en sommigen minder, goed of kwaad zijn, en al naardat zij goed dan wel kwaad zijn, op deze of gene manier handelen.'

Op deze vraag antwoorden de Pelagianen en huns gelijken, dat aan alle mensen door God zoveel genade gegeven werd en in de natuur overgebleven is, dat zij tot God kunnen terugkeren en Hem gehoorzaam zijn; en dat men naar geen hogere oorzaak zoeken moet, waarom sommigen Gods hulp bij het vlieden der zonden aannemen en behouden, sommigen die verachten en verwerpen, en dus op deze of gene manier al hun handel en raadslagen verrichten. Daarentegen leert de Heilige Schrift, dat er geen werk, dat Gode behaagt, zonder wedergeboorte en bijzondere beweldadiging van de Heilige Geest door

enig mens begonnen of volbracht worden kan; en dat er noch meer noch minder goeds in iemands voornemen en handelen zijn kan, dan God, dank zij Diens genadige goedheid, in hem zal willen werken; en dat de wil van enig schepsel niet anders, dan naar het welbehagen van de eeuwige en onwaardeerbare raad van God kan geneigd worden.

(Hoe onbekwaam de mens van nature tot het ware, zaligmakende goed is, wordt mét de Catechismus, overeenkomstig de Heilige Schrift, beleden in de Dordtse Leerregels, Hoofdstuk III/IV, art. 3).

Ten einde dit nog beter te kunnen verstaan, zullen wij nagaan:

1. Wat de vrijheid van de wil, en een vrij goeddunken inhoudt.
2. Welk verschil van vrijheid er in God, en in de redelijke schepselen: engelen en mensen, is.
3. Of er nog enige vrijheid van 's mensen wil na de val overgebleven is.
4. Hoedanig de vrijheid van de wil in de mens is, of welke de trappen van de vrije wil zijn volgens de vier verschillende staten der mensen.

1. Wat de vrijheid van de wil, en een vrij welbehagen is.

De vrijheid wordt meestal geplaatst tegenover verplichting en slavernij. En dus is het een recht en vrijheid, die iemand of enige zaak toebehoort, om naar zijn eigen goeddunken, volgens de wetten en beslissingen die met zijn natuur overeenkomen, onverhinderd dingen te doen, die betamelijk zijn, en zich te onttrekken aan hetgeen moeilijk en lastig is. Zo beschouwd is God het meest vrije Wezen. Want Hij is aan niemand iets verplicht. In die zin waren de Romeinen en Joden vrij, d.w.z. niet onderworpen aan het gezag van andere heerschappijen. Zo is een gemenebest vrij van geweldpleging in burgerlijke vrijheid. En zo zijn de christenen vrij van de toom Gods, van de vloek der Wet en van de Levietische ceremoniën dank zij Christus.

Deze betekenis van het woord „vrijheid” komt niet in aanmerking bij het geschil over de vrije wil. Want het is voldoende bekend, dat wij allen tezamen slaven van God zijn, door de Wet verplicht tot gehoorzaamheid of tot straf. En onze begeerte strekt zich ook vrijwillig uit naar vele dingen, die ze niet in staat is te volbrengen.

Ten andere wordt vrijheid gesteld tegenover dwang. En in die zin is degene vrij, die macht heeft om hetgeen hem voorkomt, te verkiezen of te verwerpen, terwijl hij intussen niet gedwongen is om het tegendeel of iets anders te kiezen. Bij voorbeeld een mens kan willen wandelen of niet wandelen. Dat wil zeggen: iets doen na voorafgaand overleg; hetgeen een handelwijze is, die eigenlijk aan de wil toebehoort. Want wie iets willens doet, die doet dat met voorbedachten rade.

Deze wilsvrijheid is er in God, in de engelen en in mensen. En hun vrije wil heet een vrij welbehagen. Dat is: een vermogen om iets al dan niet te willen, of om iets te verkiezen en te verwerpen, en dat: uit eigen aandrif, zonder enige dwang. En dit

vermogen wordt genoemd: wil of goeddunken, ten opzichte van het verstand, dat aan de wil enig ding doet voorkomen, om dat te verkiezen of te verwerpen. En het heet „vrij” ten opzichte van de wil, die ongedwongen het inzicht van het verstand volgt. Want iets wordt „vrij” genoemd, dat van zichzelf iets wil. En dat staat tegenover onwillig en gedwongen, en niet tegenover „noodwendig.” Want een ding kan zowel gewillig alsook noodwendig geschieden; maar niet meteen onwillig. Bij voorbeeld: God en de heilige engelen zijn noodzakelijk goed, maar niet onwillig of gedwongen, maar op een hoogst vrije wijze. Want zij bezitten in zich het beginsel van hun goedheid, n.l. de vrije wil. Iets heet „gedwongen” wat alleen door een uiterlijke oorzaak, en niet tegelijk door een innerlijke (oorzaak) ertoe gebracht wordt, om deze of die zaak te verrichten.

Zo is er dus onderscheid tussen noodwendig en gedwongen. Want al wat gedwongen is, dat is noodzakelijk. Maar niet alles wat noodzakelijk is, is ook gedwongen. En daarom bestaat er tweëerlei noodwendigheid: én dat veranderd kan worden én dat gedwongen is. Wat niet veranderd kan worden, kan wel samengaan met de wil, maar hetgeen gedwongen is, kan dat niet. Want een gedwongen wil is geen wil. Een soortgelijk verschil bestaat er tussen hetgeen vrij en hetgeen gemeenlijk gebeurt; d.w.z. hetgeen van beide geschieden en ook niet geschieden kan. Want alles wat vrij is, dat gebeurt veelal ook. Maar het omgekeerde is niet waar, als zou hetgeen gemeenlijk gebeurt, daarom ook vrij zijn. Hetzelfde geldt ook van hetgeen, dat bij toeval gebeurt.

2. Het verschil in vrijheid bij God en de schepselen.

Twee dingen zijn, betreffende de vrijheid van wil, aan God en de schepselen gemeen. Het ene is, dat zowel God als de schepselen met voorbedachten rade iets doen, d.w.z. dat zij de dingen, die zij met een voorafgaande redenering goedkeuren, ook later zo willen. Het andere is, dat deze verkiezing of verwerping uit eigen en innerlijke aandrif, zonder dwang dus, plaats heeft, d.w.z. dat hun wil en natuur in staat is om ook het tegendeel te willen, of dat uit te stellen, en toch uit zichzelf tot dat éne genegen is. Ps. 104 : 24 en 115 : 3, Jes. 1 : 19v., Matth. 28 : 27. Maar het verschil in vrijheid bij God en de schepselen, is drieledig:

1. *In het verstand.* Aangezien God uit Zichzelf alle dingen van eeuwigheid op het allervolmaaktst, zonder de geringste onwetendheid of dwaling verstaat en doorschouwt. Maar de schepselen verstaan uit zichzelf niets, maar alleen en alsdan, wanneer God het hun openbaren wil. Vergelijk hiervoor het getuigenis van Christus, Matth. 24 : 36: „Doch van die dag en ure weet niemand, ook niet de Engelen der hemelen, dan Mijn Vader alleen”, en Dan. 2 : 21: „Hij geeft den wijzen wijsheid, en wetenschap dengenen die 'verstand, hebben”, Jes. 40 : 13: „Wie heeft den Geest des HEEREN bestierd, en wie heeft Hem als Zijn raadsman onderwezen?”, Hebr. 4 : 13: „En er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem; maar alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen Desgenen, met Welken wij te doen hebben”, en Joh. 1 : 9: Hij „verlicht een iegelijk mens komende in de wereld.”

2. *In de wil.* Omdat Gods wil niet door een ander geregeerd wordt, zoals de wil van de engelen en mensen, die, al zijn ze op zichzelf bezien wel vrij, toch door de verborgen raad en voorzienigheid Gods tot het verkiezen en verwerpen van zaken - hetzij middellijk of onmiddellijk - gebogen worden, zodat zij buiten Gods eeuwige en onveranderlijke raad niets kunnen doen. Vandaar het woord „autexousion”, d.w.z. Die een eigen en vrije macht bezit. Met dit woord heeft de Griekse kerk de vrije wil van God betiteld, hetgeen trouwens op Hem alleen van toepassing is. Maar wat de schepselen betreft wordt het woord „hekousion”, d.w.z. gewillig of

willens gebruikt. Vergelijk ten bewijze Phil., vers 14, Hebr. 10 : 16 en 1 Petrus 5 : 2. Echter worden de bewijzen voor dit onderscheid nader verklaard in de leer van de voorzienigheid Gods.

En het feit, dat Gods raad de eerste oorzaak is van 's mensen wil, blijkt duidelijk uit Ps. 115 : 3: „Onze God is toch in den hemel, Hij doet al wat Hem behaagt”, en uit Dan. 4 : 35: „Hij doet naar Zijnen wil met het heir des hemels en de inwoners der aarde, en er is niemand, die zijn hand afslaan of tot Hem zeggen kan: Wat doet Gij?”

Maar de wil en raadsragen van het schepsel hangen af van de raad en wil van God. Zie tot bewijs Gen. 24 : 7: „De HEERE zal Zijnen Engel voor uw aangezicht zenden”, Ex. 3 : 16: „Ga henen en verzamel de oudsten Israëls” enz., Hand. 2 : 23: „Dezen, door den bepaalden raad en voorkennis Gods overgegeven zijnde, hebt gij genomen”; id. 3 : 17v.: „Ik weet dat gij het door onwetendheid gedaan hebt, gelijk als ook uw Oversten. Maar God heeft alzo vervuld” enz., en 4 : 27v.: „Want in der waarheid zijn vergaderd tegen Uw heilig Kind Jezus, Welken Gij gezalfd hebt, beiden Heródes en Pontius Pilatus met de heidenen en de volken Israëls; om te doen al wat Uw hand en Uw raad te voren bepaald had dat geschieden zou”; Jer. 10 : 23: „Ik weet, o HEERE, dat bij den mens zijn weg niet is; het is niet bij enen man, die wandelt, dat hij zijnen gang richte”, en Spr. 21 : 1: „Des konings hart is in de hand des Heeren als waterbeken.”

Zoals nu de wil van engelen en mensen, en alle tweede oorzaken, van God als de opperste oorzaak (afkomstig) zijn, zo volgt daaruit dus, dat ze ook door Hem geregeerd worden. Maar Gods wil, die vrij is, wordt door niemand geregeerd. Want zoals God buiten Zichzelf geen zaken heeft, waaraan Hij Zijn oorsprong verschuldigd is, zo heeft Hij ook geen zaken buiten Zich, die Hem zouden kunnen bewegen of buigen. Want als dat waar was, dan zou Hij niet de eerste en opperste oorzaak van Zijn werken zijn, en dus ook geen God. Ja, de schepselen zouden in Gods plaats gesteld worden. God regeert en buigt 's mensen wil, maar Hij dwingt hem niet. Hij toont aan zijn verstand enkele voorkomende zaken, waarna Hij dan de wil krachtadig bewerkt, om datgene te willen hetgeen het verstand goedkeurt, en te verwerpen hetgeen daartegen strijdt.

3. *In verstand en wil tezamen.* Want zoals God alle dingen onveranderlijk kent, zo heeft Hij ook alle dingen die geschieden, van eeuwigheid besloten, die Hij, voor zover ze goed zijn, onveranderlijk wil dat ze geschieden zullen; voor zover ze echter verkeerd en zondig zijn, laat Hij ze toe. Zoals echter het verstand en oordeel van het schepsel veranderlijk is, zo is ook zijn wil veranderlijk, zodat zij nu en dan willen hetgeen ze te voren niet gewild hebben, en ook wel eens niet willen, hetgeen zij te voren zozeer gewenst hebben. Want aangezien alle voornemens van God en Zijn onveranderlijke raad volmaakt goed, rechtvaardig en wijs zijn, zo verandert Hij die nooit en te nimmer; zoals de mensen wel plegen te doen, wanneer ze een bepaalde zaak onvoorzichtigerwijs zich voorgenomen hadden. Zie hiervoor Num. 23 : 19: „God is geen man, dat Hij liegen zoude, noch eens mensen kind, dat het Hem berouwen zoude; zoude Hij het zeggen en niet doen, of spreken en niet bestendig maken?”; Mal. 3 : 6: „Want Ik, de HEERE, word niet veranderd”, en Rom. 9 : 22: „God willende Zijnen toom bewijzen en zijn macht bekend maken.”

Tegenwerping 1. Wie zijn raad niet kan wijzigen, heeft geen vrije wil. God kan Zijn raad niet veranderen. Derhalve heeft Hij ook geen vrije wil.

Antwoord. Dit geldt van degene, die, al zou hij willen, zijn raad niet veranderen

kan, door verhindering van een uitwendige oorzaak of bij gebrek aan macht. Maar het staat geheel anders met God, Die niet wil noch ook kán willen de verandering van Zijn raad, vanwege de onveranderlijke goedheid van Zijn wil, waarin geen dwaling noch oorzaak van verandering komen kan.

Tegenwerping 2. Wat door Gods onveranderlijke wil geregeerd wordt, is niet vrij. De wil van engelen en mensen wordt door Gods wil geregeerd. Daarom zijn ze niet vrij.

Antwoord. Hetgeen zó door Gods wil geregeerd wordt, dat het zelf niet beraadslaagt of verkiest, is niet vrij. Maar de wil van engelen en mensen wordt alzó door Hem geregeerd, dat Hij aan het verstand bepaalde zaken toont, waardoor de wil krachtig bewogen wordt om dat te kiezen; echter zó, dat hij dat niet doet met opzet, en hij is daarom vrij in het willen. Want men zegt, dat de schepselen iets vrij doen: niet wanneer ze iets naar iemands bestiering doen, maar wanneer ze dat met overleg en uit eigen beweging uitvoeren, ook al wordt deze beweging door een ander opgewekt en geregeerd.

Tegenwerping 3. Indien 's mensen wil, wanneer deze tot God bekeerd, of tot een goede zaak bewogen wordt of van een verkeerde een afkeer krijgt, daar niet tegen strijden kan, dan volgt daaruit dus, dat de wil niets doet. Maar aangezien dit onwaar is, zo volgt dus het tegendeel.

Antwoord. De wil van de mens kan niet met Gods wil in strijd zijn, wanneer Hij die Zelf beweegt, maar hij moet die metterdaad toestemmen en gehoorzamen; en dus is hij niet slechts lijdelijk, maar bewerkt hij ook zijn eigen doen, hoewel hij de kracht en het vermogen om toe te stemmen niet van zichzelf, maar van God door Zijn eigen Geest komt te ontvangen.

Tegenwerping 4. Hetgeen met Gods wil strijdt, wordt door Hem niet geregeerd. Welnu, 's mensen wil gaat in vele opzichten daartegen in. Daarom wordt hij niet door God geregeerd.

Antwoord. Men dient hier onderscheid te maken tussen de verborgen wil des besluits en de geopenbaarde wil van God. En al komt 's mensen doen te strijden tegen Zijn geopenbaarde wil, toch wordt hij geregeerd door de verborgen wil des besluits.

Tegenwerping 5. Indien men zegt, dat alle werkingen van de wil, ja zelfs die van het kwaad, door Gods wil geregeerd worden, dan maakt men God tot een auteur der zonde.

Antwoord. De werkingen van de boze wil zijn zonde, niet wat betreft het feit, dat het werkingen zijn en door Gods wil geregeerd en beschikt worden. Want in dat opzicht zijn ze goed en komen ze met Gods Wet overeen, Maar wat betreft het feit, dat ze van de duivelen of mensen geschieden, die bij hun handelen Gods wil niet erkennen en daarom allerminst bedoelen Zijn wil gehoorzaam te zijn.

3. Of er na de val nog enige vrijheid van 's mensen wil is overgebleven?

Dat de mens vóór de val vrijheid in zijn wil bezeten heeft, laat zich hieruit afleiden, dat hij naar het beeld Gods geschapen was; welk beeld ook bestond uit een vrijheid naar de wil. Zie voor bewijs Eccl. 15 : 14: „Hij heeft van den beginne den mens gemaakt, en heeft hem gelaten in de hand zijns raads.” d.w.z. dat Hij hem een vrije keus gegeven heeft.

En hoewel dat beeld Gods door de zondeval voor het grootste deel vernietigd is, is er toch nog enige vrijheid in de wil overgebleven; zoals al aangetoond werd. Want ook na de val blijft de mens ongedwongen, om naar voorbedachte keuze te kunnen

willen of niet te willen.

Tegenwerping 1: Als men stelt, dat 's mensen wil vrij is, dan wordt de leer der erfzonde omver gestoten. Want het is met elkaar in strijd: niet te kunnen gehoorzamen én een vrije wil te hebben.

Antwoord. Het is niet tegenstrijdig. Want na de val is de wil maar ten dele vrij, en is niet meer in die graad (voor vrij) te houden, als hij dat voor de val was.

Tegenwerping 2. Wiens wil tot het goede en verkeerde niet even vrij is, kan niet vrij heten. Welnu, dit is na de val niet meer bij de mens aanwezig. Derhalve heeft hij ook geen vrije wil.

Antwoord. Dit volgt daar niet uit, en dit is ook geen juiste verklaring van de vrijheid, aangezien dan God Zelf ook geen vrije wil zou bezitten.

Tegenwerping 3. Hetgeen van iets anders afhangt, is niet vrij. Welnu, 's mensen wil hangt van God af. Dus is hij ook niet vrij.

Antwoord. Het eerste deel van deze stelling dient met onderscheid verstaan te worden. Inderdaad is hetgeen van iets anders en niet van zichzelf afhangt en door zichzelf geregeerd wordt, niet vrij. Maar 's mensen wil wordt door hemzelf geregeerd. Want God beweegt de mens wel, echter niet met geweld, maar zó, dat hij tevens zichzelf beweegt. Alleen aan God, Die een oneindige vrijheid - ver boven alle schepselen - bezit, is het van nature eigen, om Zichzelf door Zichzelf te bewegen; terwijl het intussen de mens voor zijn vrijheid voldoende is, dat hij alles wat hij wil, ongedwongen en met voorbedachten rade kan willen.

Tegenwerping 4. Hetgeen aan slavernij onderworpen is, is niet vrij. Welnu, 's mensen wil is aan de slavernij der zonde onderworpen. Dus is hij niet vrij.

Antwoord. Wij geven toe, dat 's mensen wil niet vrij is, wanneer men onder het woord „vrij” een kracht verstaat om goed te kunnen doen, dat Gode behaagt. Want in die zin is de mens na de val aan de slavernij der zonde onderworpen; ja, hij is onbekwaam, om enig goed te verkiezen of te doen, maar is uitsluitend geneigd tot zondigen, Rom. 7 : 14: „Ik ben vleselijk, verkocht onder de zonde.” En toch is de wil vrij, d.w.z. ongedwongen, en is hij in staat om met voorbedachte keuze te kunnen willen hetgeen hem welbehaaglijk is. Want niet de slavernij, maar de dwang neemt de vrijheid van de wil weg.

4. Hoedanig de vrijheid van de wil in de mens is, of welke de trappen van de vrije wil zijn volgens de vier verschillende staten van de mensen.

Verder dient noodzakelijk onderzocht te worden de hoedanigheid en grootte van 's mensen vrije wil vóór de zondeval, en waartoe diens werkingen zich uitstrekken. Of er nog enige óf gene werkingen van de wil na de val overgebleven zijn? En in hoever die in ons weer worden hersteld? En daaruit volgen dan de graden in de vrije wil, en de onderscheidingen naar de vier verschillende staten, waarin de mens moet worden beschouwd, te weten.

1. voor de val,

2. na de val,

3 als wedergeboren, en

4 in zijn verheerlijkte staat, waarin hij na dit leven gesteld zal worden.

En daaruit blijkt dus de grootte van 's mensen vrije wil vóór de val, de overblijfselen ervan na de val, vóór de wedergeboorte; de hoedanigheid die hij dank zij de wedergeboorte deelachtig wordt, en dan de heerlijkheid, waarmee hij na dit leven versierd zal zijn.

1. Over de vrijheid van 's mensen wil in de staat der rechtheid voor de val.

De eerste trap van vrijheid, die de mens vóór de val genoot, was de verlichting in zijn verstand, de begiftiging met een volkomen Gods-kennis, waarbij nog komt de geneigdheid van de wil, om Hem volkomen te gehoorzamen. Deze kennis en geneigdheid was echter niet zó bevestigd, of ze kon door een voorgewende vorm van goed, van de gehoorzaamheid aan God worden verleid en afgetrokken; zoals ze ook in de wil verkeerd konden worden om het kwade te willen. Want de wil was zowel tot het goede als het kwade vrij, zodat hij het eerste aannemen en het tweede verwerpen kon, echter zó, dat hij de bewaring van God nodig had om staande te kunnen blijven, en tot het kwaad kon afwijken, als hij van God verlaten werd.

Het eerste wordt bevestigd uit de volmaaktheid van Gods beeld, waarnaar de mens geschapen was. Het laatste is aan de droevige afloop maar al te bekend geworden, dan dat zulks veel bewijs behoeft. Zie maar als bewijs Pred. 7 : 29: „Alleenlijk zie, dit heb ik gevonden, dat God den mens recht gemaakt heeft, maar zij hebben vele vonden gezocht”, en Rom. 11 : 32: „God heeft hen allen onder de ongehoorzaamheid besloten, opdat Hij hun allen zoude barmhartig zijn.”

Met deze woorden wil de Apostel ons leren, dat God de mens in de staat der rechtheid niet bevestigd, maar heeft laten vallen; opdat Hij aan degenen, die Hij verlossen wilde, Zijn oneindige barmhartigheid bewijzen zou tot hun behoud. Zulks wordt ook klaarlijk bevestigd, aangezien het duidelijk blijkt, dat er zonder Gods raad en wil niets geschieden kan. Dus volgt daaruit, dat de val van onze eerste voorouders dan ook niet bij toeval en zonder Gods besluit geschied is. Want God heeft van eeuwigheid oordeelkundig 1) al datgene besloten, wat Hij wilde, dat in de tijd geschieden zou, inzonderheid met betrekking tot het menselijke geslacht, als het voornaamste werk van God.

2. Over de vrijheid van de wil na de val, eer de mens wedergeboren is.

De tweede trap van 's mensen vrije wil is, dat hij, wijl gevallen en uit verdorven ouders geboren zijnde, nog onwedergeboren is. In deze toestand is de wil wel vrij, maar strekt zich steeds alleen uit tot het kwade, zodat hij niets dan zondigen doet. De reden hiervan is, dat de mens door de val beroofd is van de kennis Gods in het verstand, en van de geneigdheid om Hem van harte met zijn wil te gehoorzamen. Daarentegen heerst in hem een volkomen blindheid en afkerigheid van God, waarvan de mens zich niet kan ontdoen, tenzij de Heilige Geest hem wederbaart en vernieuwt naar het beeld Gods. Zie over deze blindheid van de mensen Gen. 6 : 5: „Al het gedichtsel der gedachten zijns harten was te allen dage alleenlijk boos”; Jer. 13 : 23; „Zal ook een Moorman zijn huid veranderen?”; Matth. 7 : 18: „Een goede boom kan geen kwade vruchten voortbrengen”; Ef. 2 : 1: „dood door de misdaden en de zonden”, en 2 Kor. 3 : 5: „Niet dat wij van onszelven bekwaam zijn iets te denken als uit onszelven.”

Met dit getuigenis komt de ervaring overeen, die een ieder bij zichzelf bevinden kan; gepaard met het getuigenis van zijn consciëntie, die een ieder leert, dat de mens uit zichzelf geen vrijheid of geneigdheid heeft om het goede te doen, maar integendeel grotelijks overhelt tot het doen van alle kwaad, tenzij hij tot God bekeerd is. Reden, waarom de Kerk in Jer. 31 : 18 bidt: „Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn” (Vgl. N.G.B., art. 14). Voeg hier nog bij, dat het hongeren en dorsten naar de verlossing uit de ellende, ter verkrijging van het leven, alsook het opofferen van een gebroken hart, alleen aan dezulken toegekend wordt, die wedergeboren zijn en zalig zullen worden, volgens Ps. 51 : 19 en Matth. 5 : 6.

Deze stelling is van oudsher, zoals ook nog heden ten dage, door de Pelagianen bestreden. Want de mensen zijn van nature hoogmoedig, en kunnen dit node

toegeven.

Tegenwerping 1. Er is niets gemakkelijker - aldus Erasmus aan het adres van Luther - dan zijn handen te onthouden van stelen; en Socrates, Aristides en vele andere heidenen, die onwedergeboren waren, hebben tal van deugdelijke dingen gedaan. Daarom hebben zij een vrije wil gehad om goed te kunnen doen.

Antwoord. (1) De vrije wil ten goede veronderstelt een bekwaamheid, om Gode een welbehaaglijke gehoorzaamheid te betonen. Nu, dit kunnen de onwedergeborenen niet. Want neemt eens aan, dat zij met hun uitwendige daden niet stelen, toch doen zij dat vanbinnen door hun kwade begeerlijkheid.

(2) God regeert ook door Zijn voorzienigheid over de harten der onwedergeborenen. Maar daaruit volgt nog niet, dat het hun gemakkelijk valt, om een innerlijke of uitwendige gehoorzaamheid te gaan betonen, die Gode zou behagen. Want omdat zij niet wedergeboren zijn, hebben zij geen geloof. „En al wat uit het geloof niet is, dat is zonde”, Rom. 14 : 23, en, zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen”, Hebr. 11 : 6.

Tegenwerping 2. De werken der Wet zijn goed. De heidenen hebben die Wetswerken gedaan. Dus volgt daaruit, dat zij ook vóór de wedergeboorte al goede werken gedaan hebben.

Antwoord. De werken der Wet zijn op zich zelf wel goed, maar worden door enig toeval kwaad, als ze door onbekeerden gedaan worden. Want zij kunnen ze niet doen op zulk een wijze en tot dat doel, waartoe God ze geboden heeft.

Tegenwerping 3. Al hetgeen God wenst, dat wij doen zullen, ligt in ons vermogen om dat te doen. God wenst, dat wij bekwaam mogen zijn om goed te doen. Derhalve kunnen wij van onszelf ook goeddoen, en hebben wij de werking van de Heilige Geest niet nodig.

Antwoord. Als het van God heet, dat Hij dat wenst, dan moet dit menselijkerwijs in tweeërlei zin opgevat worden.

1. Als Hij ons gebiedt en uitnodigt tot bekering.

2. Als Hij Zijn liefde jegens de mens betoont, en hem bekend maakt, dat Hij geen lust heeft in de dood des zondaars. Echter dient dit niet betrokken te worden op de uitvoering van Zijn gerechtigheid. Want daarin heeft God Zijn grootste welbehagen.

Aanhoudende tegenwerping. Wanneer iemand een ander uitnodigt om wel te doen, en zich daarover verblijdt, dan ligt het in het vermogen van hem, die genodigd wordt, en hangt het volbrengen niet af van hem, die nodigt. Daaruit volgt dus, dat het goeddoen niet van God, maar van de mens afhangt.

Antwoord. Dit volgt er niet uit. Want het is niet voldoende, dat God nodigt, maar daar dient nog onze wil bij te komen om wél te doen; welke wil wij niet van onszelf hebben, maar van God.

Tegenwerping 4. Indien wij voor onze bekering niet anders kunnen doen dan zondigen, dan straft God ons ten onrechte, aangezien wij noodzakelijk (moeten) zondigen.

Antwoord. Ook dit is niet juist, omdat wij deze noodzaak onszelf, in onze stamouders aangemerkt, hebben berokkend. Ja, wat méér is: wij willen noch begeren van nature iets anders dan de zonde. Dus worden wij ook rechtvaardig gestraft.

3. De vrijheid van de wil na de wedergeboorte.

De derde trap van de vrije wil in dit leven is, als de mens wedergeboren is, hoewel nog niet volmaakt en verheerlijkt. In deze staat gebruikt de wil zijn vrijheid niet

alleen tot het goede, maar ook tot het kwade.

Tot het goede. Want dank zij de bijzondere genade van de Heilige Geest wordt door het Woord van God 's mensen natuur vernieuwd, zodat in zijn verstand een nieuw licht en kennis van God ontstoken wordt; in het hart nieuwe werkingen, en in de wil nieuwe genegenheden - die met Gods Wet overéénkomen - welke krachtadig door de Heilige Geest bewogen worden om te handelen naar deze kennis en geneigdheid. En zo krijgt de wedergeboren mens nieuwe krachten, om te willen hetgeen Gode behaagt, en begint hij God ook in alles te gehoorzamen; zoals geschreven staat in Deut. 30 : 6: „De HEERE uw God zal uw hart besnijden”; Ez. 36 : 26: „Ik zal u een nieuw hart geven, en zal een nieuwen geest geven in het binnenste van u”; 2 Kor. 3 : 17: „Waar de Geest des Heeren is, aldaar is vrijheid”, en 1 Joh. 3 : 9: „Een iegelijk die uit God geboren is, die doet de zonde niet.”

En zoals die wil enerzijds ten goede strekt, zo is het ook, dat zulks wel ten kwade werkt. Want 1. de vernieuwing van het verstand en van de wil wordt in dit leven niet volmaakt, maar er blijven, zelfs in de allerheiligsten, steeds nog vele overblijfselen der zonde. Dit is er de reden van, dat de werken die zij doen, onvolmaakt en met zonden besmet zijn, Rom. 7 : 18: „Ik weet dat in mij, dat is in mijn vlees, geen goed woont.” (Vgl. Dordtse Leerregels V, art. 1 en 2). 2. De wedergeborenen worden niet steeds door de Heilige Geest geregeerd, maar God verlaat ze soms wel eens, om hen te beproeven of te vernederen; evenwel zó, dat zij weder tot boetvaardigheid geroepen worden en niet kunnen verloren gaan, Ps. 51 : 13: „Neem Uwen Heiligen Geest niet van mij”, en Jes. 63 : 17: „HEERE, waarom doet Gij ons van uw wegen dwalen?” (Vgl. D.L., V, art. 5-7).

Kortom, na de aanvang der wedergeboorte is de mens in staat om het goede te kunnen verkiezen. Dat hij tot het goede bekwaam is, blijkt uit het feit, dat het verstand en de wil, die door de Heilige Geest verlicht en geheiligd zijn, omgebogen worden tot beoefening van een nieuwe gehoorzaamheid. Tot het kwade, omdat de allerheiligsten in dit leven de wedergeboorte niet volkomen deelachtig worden, maar nog vele zwakheden en gebreken in zich hebben vanwege de aanklevende erfzonde; en daarom zijn de goede werken, die zij doen, niet volkomen goed. Wat de Wederdopers en anderen tegen de onvolkomenheid der wedergeboorte en goede werken in dit leven inbrengen, zal bij de verklaring van Vraag 114 worden behandeld.

4. De vrijheid van de wil na dit leven, wanneer de mens verheerlijkt is.

De vierde trap van de vrije wil in de mens is na dit leven volkomen, wanneer hij verheerlijkt en volkomen wedergeboren zijn zal. In die staat zal 's mensen wil vrij zijn om uitsluitend het goede, en niet het kwade te kiezen. En dit zal een volmaakte vrijheid zijn, om altijd en volkomen Gode gehoorzaam te zijn; en daardoor alleen zullen wij niet (meer) zondigen, maar dan zullen we van niets meer een afkeer hebben dan van de zonde, ja dan zullen we gans niet meer kunnen zondigen. Want in het verstand zal licht en een volkomen kennis van God zijn; in de wil en in het hart de allergrootste en volmaaktste volvaardigheid om Hem te gehoorzamen; en derhalve zal er dan noch onwetendheid noch twijfelingen aan God noch de geringste hardnekkigheid tegen Hem gevonden kunnen worden.

Zij zullen nimmermeer verlaten worden, maar steeds in het hemelse leven door de Heilige Geest voortdurend geregeerd worden, zodat het onmogelijk zijn zal, dat zij in enig opzicht zullen kunnen afdwalen; zoals blijkt uit Matth. 22 : 30: „Maar zij zijn als Engelen Gods in den hemel”, en 1 Joh. 3 : 2: „Zij zullen Hem zien gelijk Hij is” (n.l. Christus). Dus zal onze staat dan heel wat heerlijker zijn dan die van

Adam voor de val geweest is. Want hij kwam wel overeen met de wil van God, maar hij kon zowel het kwade als het goede willen; en dus hadden zijn gaven nog enige onvolmaaktheid, n.l. het vermogen om van God te kunnen afwijken, en die gaven te verliezen. En zo blijkt het, dat hij toen veranderlijk goed was. Maar in de staat der heerlijkheid zal men niet anders dan het goede kunnen willen. Want zij zullen allen, dank zij de genade des Heiligen Geestes, voor eeuwig bewaard en volkomen in het goede bevestigd worden, zodat zij nimmermeer van God zullen kunnen afwijken; d.w.z. dat zij onveranderlijk goed zullen zijn. Ja, zij zullen in Gods oprechtheid ten volle bevestigd zijnde, nooit kunnen afwijken of enig kwaad begeren. Want zij zullen in de kracht Gods bewaard worden, in de oprechte vrijheid van de wil, tot beoefening van het goede.

Het is daarom uit hetgeen over deze trappen der menselijke vrijheid gezegd is, duidelijk, dat het een lastering moet heten, wanneer men beweert, dat wij de mensen de vrije wil ontnemen, omdat wij leren, dat de mens in de staat der zonde niets verkiezen kan, dan hetgeen kwaad is voor God. Want de onherborenen verkiezen het kwaad ook zeer vrijelijk in de staat der zonde. De vrije wil wordt in God en de engelen niet weggenomen, dewelke niet anders dan het goede kunnen betrachten; en evenmin in de kwade geesten, die niet dan alleen het kwade kunnen verkiezen; en wel, omdat de eersten met het meest vrije voornemen van de wil het goede zoeken, en de laatsten uitsluitend het verkeerde zoeken. Zo verkiezen ook de onwedergeborenen zeer vrijelijk het kwade; en hun beste werken, die zij uiterlijk doen, zijn kwaad voor God, omdat zij de haat tegen God in hun hart vasthouden.

Tot deze trappen kan ook de vrijheid der engelen, behalve de derde trap, herleid worden. Onder de eerste trap viel de wil van alle engelen, eer er gevallen zijn.

Onder de tweede trap valt de wil der kwade engelen, die na hun val, tot duivelen geworden, uitsluitend het verkeerde willen, Joh. 8 : 44.

Onder de vierde trap valt de wil der goede engelen, die in de waarheid bevestigd zijn, zodat zij niet zondigen kunnen, maar onveranderlijk goed zijn én blijven, Ps. 103 : 20 en 148 : 2. Daarom heten zij „uitverkoren engelen”, 1 Tim. 5 : 21, van wie, Matth. 18 : 10, getuigd wordt, dat zij „altijd het aangezicht van God zien”, en in Matth. 22 : 30, dat de uitverkoren mensen „zullen zijn als engelen Gods in den hemel.” Deze volharding in hun staat danken zij niet aan eigen heerlijkheid of deugd der natuur, Job 4 : 18, maar aan een genadige weldaad van God, door de Zoon, hun Behouder en Regeerder; opdat zij altijd met Hem, als het Hoofd, tezamen gevoegd, mét de uitverkorenen een eeuwige gemeente en tempel van God mogen vormen, Kol. 1 : 16 en 19v.